

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΑΝΑΛΩΜΑΣΙΝ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἡγεμών ἐστὶν ἐπὶ τὸ ὄρ-
θόν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθῆς καὶ ἐπι-
στήμη. ΠΛΑΤΩΝ.

ΤΟΜΟΣ Α΄. — ΤΕΥΧΟΣ Α΄. ΚΑΙ Β΄.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ

Διευθυνομένου ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου.

—
1874.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Πρὸ τῶν συνεδριῶν τῆς βουλῆς ὑψοῦτο ἐπὶ τοῦ βουλευτηρίου σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ἣτις κατεβιβάζετο ἅμα οἱ βουλευταὶ εἰσέρχοντο εἰς τὸ βουλευτήριον¹. Ἡ πρόσκλησις δὲ ἐγένετο καὶ διὰ τοῦ κήρυκος τῆς βουλῆς· ὁ δὲ βουλευτὴς ὁ μὴ παρευρισκόμενος κατὰ τὰς συνεδρίας, δὲν ἐλάμβανε τὸν ὀρισμένον μισθόν. Πρὸ τῶν ἐργασιῶν ἤρχετο ἡ βουλὴ εἰς τοὺς θεοὺς². ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δὲ ὑπῆρχε καὶ βωμὸς τῆς Ἑστίας³. Θυσίαι προσεφέροντο συνήθως κατὰ τὴν ἀρχὴν (εἰσιτήρια) καὶ τὸ τέλος (ἐξιτήρια) τοῦ βουλευτικοῦ ἔτους⁴. Πλὴν ὅμως τούτων ἐνίοτε καὶ εἰς ἄλλας τοῦ ἔτους ἐποχὰς προσεφέροντο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς πολιτείας θυσίαι ὑπὸ τῶν πρυτάνεων εἰς τὸν Δία Σωτῆρα καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς. Τὰ δὲ ἐξοδα τῶν τοιούτων θυσιῶν φαίνεται ὅτι ἐλαμβάνοντο ἐξ ἰδίου ταμείου, ὅπερ ἦτο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ταμείου τῆς βουλῆς⁵.

ΠΕΡΙ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Τρόπος (tropus, motus, mores, modi) καλεῖται ἐν τῇ ῥητορικῇ εὐστοχος μετατροπὴ λέξεως ἢ λόγου ἀπὸ τῆς κυρίας αὐτῶν σημασίας εἰς ἄλλην, γινομένη ἢ χρείας ἕνεκα (δηλ. ἐλλείψεως κυριολεξίας) ἢ κόσμου περὶ τὴν φράσιν⁶.

1 Ἀνδοκιδ. περὶ μυστηρ. § 36.

2 Ἀντιφ. περὶ χορευτ. § 45.

3 Ξεν. Ἑλλ. 2, 3, 52.

4 Σουίδ. ἐν λέξ. εἰσιτήρια.

5 Böckh Staats. II. 1 σ. 232.

6 Quintil. VIII, 6. Tropus est verbi vel sermonis a propria significatione cum virtute mutatio.—Quidam tropi gratia significationis, quidam decoris assumuntur. Κατὰ τοὺς Ἕλληνας τρόπος ἐστὶ λόγος κατὰ παρατροπὴν τοῦ κυρίου λεγόμενος κατὰ τινα δήλωσιν κοσμιωτέραν ἢ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον, Τρύφων παρὰ Σπεγγέλῳ (Spengel) Ῥήτ. Ἑλλ. T. III σ. 191. καὶ—τρόπος ἐστὶ λέξεως φράσις ἐκ τῆς καθ' ἑαυτὴν ὁπωσοῦν ἰδιότη-

Οἱ κυριώτεροι τρόποι κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν, οὗ τὴν διαίρεσιν ἀκολουθοῦμεν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

ΜΕΤΑΦΟΡΑ.

Ἡ μεταφορὰ (*metaphora, translatio*), ὁ συνηθέστατος καὶ κάλλιστος τρόπος, εἶναι εἰκονικὴ παράστασις ἐννοίας τινός, γινομένη μὲν διὰ βραχείας τινός παραβολῆς ἢ παρομοιώσεως (*similitudo*), διαφέρουσα ὅμως ταύτης, ἐπειδὴ ἡ εἰκονικὴ ἐννοια δὲν παραβάλλ-

τητος μετατροπὴν εἰληφύτα· διὸ καὶ τρόπος καλεῖται· παρείληπται δὲ ἡτοιχερίας ἔνεκα ἢ κόσμου περὶ τὴν φράσιν. Γρηγόρ. Κορίνθ. αὐτόθι σ. 215. Κατὰ τὸν Κορνιφίκιον IV, 31, 42 τρόποι καὶ σχήματα εἶναι «*exornationes*», in quibus ab usitata verborum potestate receditur atque in aliam rationem cum quadam venustate oratio confertur». Ὁ Κικέρων (*Brut.* 17, 69. *Orat.* 24, 81. 25, 83. 54, 184 καὶ ἀλλεχοῦ) ἀκολουθῶν τοὺς Ἕλληνας ῥήτορας χωρίζει τοὺς τρόπους τῶν σχημάτων καὶ ὀνομάζει τοὺς μὲν *verborum mutationes*, τὰ δὲ *formas sententiarum* (σχήματα διανοίας ἢ ἐννοιῶν) καὶ *formas orationis* (σχήματα λέξεως). Περὶ τοὺς τρόπους ἡσχολήθησαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ἐρίζοντες πρὸς τοὺς φιλοσόφους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τῶν εἰδῶν καὶ ὑποδιαίρεσεων αὐτῶν. Ὁ Κοϊντιλιανὸς παρατηρεῖ γενικῶς ὅτι ἡ χρῆσις τῶν τρόπων γίνεται τὸ μὲν χάριν τῆς σημασίας, τὸ δὲ χάριν κόσμου, ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν κυρίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν μεταφορικὴν σημασίαν, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν οὐ μόνον οἱ τύποι τῶν λέξεων ἀλλὰ καὶ αἱ ἐννοιαὶ καὶ ἡ σύνθεσις μεταβάλλονται· πραγματεύεται δὲ περὶ 14 τρόπων, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς: μεταφορὰ, συνεκδοχὴ, μετωνυμία, ἀντονομασία, ὀνοματοποιία, κατάχρησις, μετάληψις, ἐπίθετον, ἀλληγορία καὶ ἀνιγμα, εἰρωνεία μετὰ τῶν ὑποδιαίρεσεων αὐτῆς, περίφρασις, ὑπερβατόν, καὶ ὑπερβολὴ. Καὶ ὁ Τρύφων σ. 191 ὀνομάζει 14 τρόπους, ἐξαιρεῖ ὅμως ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀντονομασίαν, τὸ ἐπίθετον, τὴν εἰρωνείαν καὶ τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἀντὶ τούτων προστίθει τὴν ἀναστροφὴν, τὸν πλεονασμόν, τὴν ἔλλειψιν καὶ τὸ παραπλήρωμα· μετὰ τὴν πραγματείαν ὅμως τῶν εἰρημένων ἔπονται ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι αὐτοῦ ἔτι ὑπερβολὴ, ἔμφασις, ἐνέργεια, παρσιώπησις, ὁμοιώσις μετὰ τῶν ὑποδιαίρεσεων, χαρακτηρισμός, εἰκασμός, συντομία, τούτων δὲ διάφοροι βραχύτης, σύλληψις, ἐπανάληψις, προαναφώνησις, παρέκβασις, ἀμφιβολία, ἀντίφρασις, μετατύπωσις, ἀντονομασία, εἰρωνεία σαρκασμός, μυκτηρισμός, χαριεντισμός, ἐπικερτόμησις, ἀστεϊσμός, παροιμία ἡτοι τὸ ὅλον 38. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Τρύφωνος ὁρμώμενοι οἱ μεταγενέστεροι ῥήτορες, τινὰς μὲν τῶν εἰρημένων τρόπων ἀφήρσαν τινὰς δὲ νέους προσέθεσαν· οὕτω νέους τρόπους ὀνομάζει ὁ ἀνώνυμος παρὰ Σπεγγέλω T. III, σ. 207 τὴν ἔξο-

λέται πρὸς τὴν κυρίαν, ἀλλὰ τίθεται ἀντ' αὐτῆς¹. Ἔστι δὲ, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρόν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλεῦα «ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν», εἰκὼν ἐστίν, ὅταν δὲ «λέων ἐπόρουσε», μεταφορά². καὶ κατωτέρω «ἔστι γὰρ ἡ εἰκὼν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρουσα προθέσει³. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ φιλόσοφον καὶ τὸ σαφές καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά, καὶ λαβεῖν οὐκ ἐστὶν αὐτὴν παρ' ἄλλου⁴. Εἶναι δὲ τοσοῦτον συνήθης καὶ φυσικὴ ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγράμματοι πολλάκις ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν ποιοῦνται χρῆσιν αὐτῆς· διὸ καὶ τις τῶν παλαιῶν ῥητόρων εἶπεν ἡ συνήθεια καὶ μάλιστα μεταφορῶν διδάσκαλος⁵.

Ἡ μεταφορὰ γίνεται ἐν τῷ ῥήματι, ἢ ἐν τῷ ὀνόματι ἢ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ, π. χ. ἐν τῷ ῥήματι ναῦς ἐστήκε ἀντὶ ὄρμει.—εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχεαν.—ὥστε βοῆσαι τὴν Ἑλλάδα.—ναῦς ἐρέσσειται,—καὶ—κύκνος ἐρέσσει πρὸς θυμέλας,—segetes sitiunt, διψεῖν φόρου, ἐλευθερίας, τιμῆς, ἀνέσεως κλπ. ἐν τῷ ὀνόματι π. χ.

χὴν καὶ ἀνταπόδοσιν. Γρηγόριος δ' ὁ Κορίνθιος καταλέγει 27 τρόπους, ἐν οἷς τὴν ἐναντίωσιν, ἐπαύξησιν, ὑστερολογίαν καὶ τὸ σχῆμα, δι' οὗ ἐννοεῖ τὸν συγχωρητὸν σολοικισμὸν (σ. 226). Παρ' ἄλλῳ τινὶ ἀωνύμῳ διακρίνεται τὸ πεποιημένον τῆς ὀνοματοποιίας. Ὡς κατώτερα εἶδη τοῦ πεποιημένου καταλέγονται παρὰ τῷ Κοκονδρίῳ σ. 231 ἡ μετονομασία, ὁ μετασχηματισμὸς καὶ ἡ μετατύπωσις. Οὗτος δὲ διαίρει τοὺς τρόπους ἐν γένει εἰς τρεῖς κατηγορίας ἡγουν εἰς τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰς λέξεις, εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εἰς ἀμφοτέρωτα. Τέλος παρὰ τῷ Γεωργ. Κοιροβοσκῷ σ. 254 καταλέγεται ἐν τοῖς τρόποις καὶ τὸ παράδειγμα· ἐν δὲ τῷ συμπληρώματι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ προστίθεται ἔτι ἡ ἐπεξηγήσεις, τὸ ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἑτερογενές καὶ ἑτεροπρόσωπον. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥητορες καὶ γραμματικοὶ τοσοῦτον ἠύξησαν τὸ ἀριθμὸν τῶν τρόπων διὰ τῆς διαίρεσως αὐτῶν εἰς εἶδη καὶ διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων σχημάτων καὶ τοσούτην σύγχυσιν ἐπήνεγκον, ὥστε τὰ μεταξὺ τούτων ὄρια δὲν ὀρίζονται ἀκριδῶς, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τοῖς τρόποις κατέλαξάν τινα, τὰ ὁποῖα οὔτε τρόποι εἶναι οὔτε σχήματα. Ἄξιοι πραγματείας εἶναι μόνον οἱ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καταλεγόμενοι:

1 Ἀριστοτ. Γ, 2. 4. 10. ποιητ. 21. Quint. VIII, 6, 18. Cornif IV, 34, 43. Cicer. de or. III, 38. orat. 27, 39. 24, 81.

2 Ἀριστοτ. ῥητ. Γ, 4.

3 Αὐτόθι 10.

4 Αὐτόθι 2.

5 Δημήτρ. περὶ ἐρμην. § 86.

ἔαρ ἀντὶ νεότητος, — ἐσπέρα ἢ δυσμαὶ βίου ἀντὶ γῆρας. Οἱ Ἕλληνες ῥήτορες κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὠνόμασαν τὰς εὐθύνας πνῆγμα, τὴν Πάραλον ῥόπαλον τοῦ δήμου, τὴν πόλιν Σηστόν τηλίαν τοῦ Πειραιῶς, τὴν Αἴγιναν λήμην τοῦ Πειραιῶς, τὰς τριήρεις μυλῶνας ποικίλους, τὰ καπηλεύια Ἀττικὰ φιδίτια κλπ.¹ ὁ Κικέρων ὠνόμασε τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας τῆς Ῥώμης lumina civitatis Catil. 3, 10. Ἐν τῷ ἐπιθέτῳ π. χ. ῥοδοδάκτυλος ἠώς, — ἀελλόποδες ἵπποι, — gemmantes vites, lacteae segetes, luxuriora frumenta. Πολλάκις δι' ἔλλειψιν κυρίας λέξεως τίθεται μεταφορικῆ π. χ. σπείρειν φλόγα².

Διὰ τῆς μεταφορᾶς τίθεται 1) ἔμψυχον ἀντὶ ἐμψύχου π. χ. ὁ Κάτωκ ὑλάκτησε τὸν Σκιπίωνα· 2) ἄψυχον ἀντὶ ἀψύχου π. χ. classi immittit habenas Verg. Aen. VI, 1. 3) ἄψυχον ἀντὶ ἐμψύχου, ὡς ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸν Ἀχιλλέα ἔρκος Ἀχαιῶν Ἰλ. Α, 284· 4) ἔμψυχον ἀντὶ ἀψύχου. Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου εἶδους τῆς μεταφορᾶς, δι' οὗ ἀποδίδονται εἰς τὰ ἄψυχα ζωή, αἴσθησις, καὶ ἐνέργεια, τὸ ὕφος τοῦ λόγου ἀποβαίνει ὑψηλὸν π. χ. κραδίη ὑλάκτει Ὀδ. Υ, 13. 16. pontem indignatus Araxes Verg. Aen. VIII, 728. Quid enim tuus ille, Tubero, destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cic. pro Lig. c. 7. Ἐν τούτῳ μάλιστα εὐδοκιμεῖ ὁ Ὅμηρος, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις καταλέγει ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς παραδείγματα.—αὐτίς ἐπὶ δάπαδόνδε κυλίνδετο λάας ἀναιδῆς. Ἰλ. Α. 598, καὶ—ἔπτατ' οὔστός. Ἰλ. Ν, 588, καὶ—ἐπιπτέσθαι μενεαίνων Δ, 126 καὶ—ἐν γαίῃ ἴσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἄσαι Α. 574 καὶ—αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσντο μαιμώωσα Ο, 542.³ Ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ φράσει ὑπάρχουσι δύο μεταφορικῆ π. χ. ferrumque armare veneno Verg. Aen. IX, 773.

1 Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ. 10.

2 Ἐνίοις δὲ οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τὸ ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὁμοίως λεχθήσεται· οἷον τὸ τὸν καρπὸν μὲν ἀφιέναι σπείρειν, τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀνώγειν· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπὸν, δι' οὗ εἴρηται «σπείρων θεοκτίστην φλόγα». Ἀριστοτ. ποιητ. 21.

3 Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ, 11.

Αἱ μεταφοραὶ πρέπει νὰ ἦναι ἀρμόττουσαι, ἤγουν νὰ λέγωνται ἐκ τοῦ ἀνάλογον καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ μὴ φανερῶν ἤγουν ἐξ ὁμοίων ἀλλ' οὐχὶ καὶ φανερῶς τοιούτων φαινομένων¹. Ἄν μὲν αἱ μεταφοραὶ χρησιμεύωσι πρὸς κόσμον, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τῶν βελτιόνων ἤγουν ἀπὸ καλῶν ἢ τῆ φωνῆ ἢ τῆ δυνάμει ἢ τῆ ὀψεί ἢ ἀλλῇ τινὶ αἰσθήσει π. χ. ῥοδοδάκτυλος ἠώς, — ἀελλόποδες ἵπποι κτλ.². Ὅταν δὲ λέγωνται αἱ μεταφοραὶ πρὸς ψόγον, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τῶν χειρόνων π. χ. ὁ Δημοσθένης ὠνόμασε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Λίσχινην περίτριμμα ἀγορᾶς, οὗτος δὲ ἐκεῖνον κέρκωπα, παιπάλημα, παλίμβολον³, καὶ ὁ Κικέρων τοὺς συνωμότες τοῦ Κατιλίνα *sentinam reipublicae* (ἄντλον, καθάρματα τῆς πολιτείας). Ἐν γένει ὅμως κατὰ τὴν μεταφορὰν πρέπει νὰ ζητῆται τὸ μέτριον, ἤγουν αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἦναι οὔτε ὑπερβολικὴ οὔτε ταπεινὴ οὔτε τραχεῖα οὔτε ψυχρὰ καὶ ἀχαρις οὔτε ἀπρεπῆς καὶ ἀσαφής· π. χ. «*χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα*»· ταπεινὴ μεταφορὰ κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν εἶναι αὕτη *saxea est verruca in summo montis vertice* αἰσχροὶ καὶ ῥυπαροὶ μεταφοραὶ εἶναι αἱ ἐξῆς· *persecuisti rei publicae vomicas*. — *morte Africani castratam esse rem publicam*. — *stercus curiae Glau-ciam*. — *Iuppiter hibernas cana nive conspuit Alpes*. — τραχεῖα (*dura*) μεταφορὰ εἶναι αὕτη· *M. Catone mortuo pupillus senatus relictus ert* ἀποβαίνει δὲ κατὰ τι ἡπιωτέρα ὅταν προστεθῆ «*ut ita dicam*»⁴.

Τέλος δὲ παρατηρητέον ὅτι δὲν πρέπει νὰ συσσωρεύωνται πολλὰ μεταφοραὶ, διότι λέγει ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς πάντα μεταφέ-

1 Ἀριστ. ῥητ. Γ, 11. 2. πρὸλ. καὶ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα.

2 Ἀριστ. ῥητ. Γ, 2.

3 Λίσχιν. περὶ τῆς παραπρ. 11. Οἱ κέρκωπες γένος τι ὑπῆρξε ληστῶν καὶ κακούργων περὶ τὴν Λιβύην, οὓς ἐτιμωρήσατο Ἡρακλῆς διὰ τὴν κλοπὴν τῶν βοῶν τοῦ Γηρυόνου σχολ. καὶ Ἀρποκρ. σ. 100 ἐν τοῖς εἰς Ὅμηρον ἀναφερομένοις Κέρκωψιν δηλοῦται, ὡς ἐξαπατήρες τε ἦσαν καὶ ψεῦσται οἱ Κέρκωπες. Ξεναγόρας δὲ εἰς πιθήκους αὐτοὺς μεταβαλεῖν φησί.

Παιπάλημά ἐστίν ὁ τραχὺς ἄνθρωπος καὶ ἀνώμαλος, ἐπεὶ καὶ τῶν ὀφῶν τὰς ἀνωμαλίας παιπαλήματα καλοῦσιν Βεκκέρ. ἀνέκθ. σ. 295· παρ' Ἀθηναίῳ δ, σ. 335 παιπάλημα λόγων = παμπόντιρος ῥήτωρ.

4 Cicero. de orat. III, 41.

φροντας αινίγματα γράφειν¹. Ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ αἱ μεταφοραὶ πρέπει νὰ ἀναπληρῶσι μετὰ μείζονος ἐμφάσεως τὰς κυριολεξίας, ὅπου αὐταὶ ὑπάρχουσι καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχουσι. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Αἰσχίνης κατηγορεῖ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Δημοσθένη ὅτι ἐποιεῖτο χρῆσιν ἀτόπων μεταφορῶν, ὅπερ ὅμως Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ ὀρθόν.

Τὰ μεταφορικὰ ῥήματα καὶ ἐπίθετα εὐκόλως ἐννοοῦνται ὅπου δῆποτε καὶ ἂν τεθῶσιν ἐν τῷ λόγῳ, τὰ μεταφορικὰ ὅμως οὐσιαστικὰ πρέπει νὰ ἦναι κατηγορούμενα ἢ κατ' ἐπεξήγησιν προσδιορισμοὶ (apposita) π. χ. αἱ χελιδόνες εἶναι οἱ ἄγγελοι τοῦ ἔαρος—καὶ—αἱ χελιδόνες, οἱ ἄγγελοι τοῦ ἔαρος, ἦλθον.

ΣΥΝΕΚΔΟΧΗ.

Συνεκδοχή (comprehensio, intellectio) καλεῖται ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸ ὅλον γινώσκεται ἐκ τοῦ μέρους ἢ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος (cum res tota parva de parte cognoscitur, aut de toto pars)². δι' αὐτῆς ἐννοοῦμεν ἐκ τοῦ ἐνὸς τὰ πολλά, ἐκ τοῦ εἶδους τὸ γένος, ἐκ τῆς ὅλης τὸ ἔργον, ἐκ τοῦ ἡγουμένου τὸ ἐπόμενον καὶ ἀντιστρόφως.

Οἱ Ἕλληνες ῥητόρες ἀπαριθμοῦσι 13 εἶδη συνεκδοχῆς³. ἡ χρῆσις δ' αὐτῆς γίνεται μετὰ μείζονος ἐλευθερίας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἢ ὑπὸ τῶν ῥητόρων, π. χ. κώπη=κουπίον καὶ συνεκδ.=ναῦς, «Φοίνισσα κώπη ταχύπορος» Εὐρ. Ἑλ. 1288· «σὺν κώπῃ χιλιονάύτῃ» Ἴφ. ἐν Ταύρ. 140.—κῶνος=στρόβιλος (κουκκουνάρα) καὶ συνεκδ.=πίτυς, πεύκη Θεόφρ. ἰστ. φυτ. 3, 9, 5. πρβλ. Πλούτ. ἠθ. σ. 640 c.—αἰχμηὴ=ἡ ὀξεῖα ἄκρα τοῦ δόρατος καὶ συνεκδ.=δόρυ Ὅμηρ. μέλαθρον=κυρ. ἡ μεγάλη δοκὸς ἡ κρατοῦσα τὴν ὀροφὴν καὶ συνεκδ.=ὀροφή καὶ οἶκος. Ὅμηρ. Πίνδ.—γλήνη=ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ συνεκδ.=ὁ ὀφθαλμὸς αὐτὸς Ὅμηρ. καὶ τραγικ.—χαλκός=χάλκωμα, τὸ γνωστὸν μέταλλον καὶ συνεκδ.=χαλκοῦν σκεῦος, χαλκοῦν ὄπλον, χάλκινον νόμισμα.

1 Λογγίν ἀποσπ. 2.

2 Quint. VIII, 6, 19. Cornif IV, 33, 44.

3 Ἀνώνυμος παρὰ Walz Rhet. Gr. T, VIII, σ. 691.

— χρυσός = τὸ γνωστὸν πολυτίμιον μέταλλον (μάλαμα) καὶ συνεκδ. = χρυσοῦν σκεῦος, χρυσοῦν φόρεμα, χρυσοῦν νόμισμα. — ἐλέφας = τὸ γνωστὸν ζῷον ὃ ἐλέφας καὶ συνεκδ. = ἐλεφάντινον ὄστον, καὶ ἐλεφάντινον ποτήριον. — ὄνυξ = εἶδος πολυτίμου λίθου καὶ συνεκδ. = σκεῦος ὀνύχινον (μυροθήκη). — μηλίξ = εἶδος δένδρου (κοιν. μέλεγος, λατιν. fraxinus) καὶ συνεκδ. = δόρυ ἐκ ξύλου μελίνου· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ tectum (κυρ. = κεκλυμμένον, στέγη) συνεκδ. = domus (οἶκος). — purpiss (πρῦμα) συνεκδ. = navis (ναῦς). — abies (ἐλάτη καὶ ἐλάτινον πινάκιον) συνεκδ. = navis (ναῦς), hasta (δόρυ), epistola (ἐπιστολή). — quadrupes (τετράπους) συνεκδ. = equus (ἵππος)· aes, aurum, argentum συνεκδ. = vasa aerea, aurea, argentea. «templis ebur aeraque sudant» Verg, Georg 1, 480. — I nunc argentum et marmor vetus aeraque et artes suspice Hor. Ep. 1, 6, 17. — Vacuo condit caput Hippasus auro = ἐν κενῷ χρυσῷ ἀγγεῖῳ Valer. Flacc. 1, 148. Gemma συνεκδ. = ἀγγεῖον εἰργασμένον ἐκ πολυτίμων λίθων. Suspensa auro nix συνεκδ. = χιῶν τετηκυῖα ἐν χρυσῷ ἀγγεῖῳ ἠρτημένῳ ἐκ τῆς χειρὸς δούλου Sen. de prov. 3, 13. «Hic qui dura sedens prorrecta saxa leone mitigat», ἐνθα leone συνεκδ. = leonina pelli (λεοντῆ) Mart. IX. 43, 1. Κατὰ συνεκδοχὴν πολλάκις τίθεται ὁ ἐνικός ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ καὶ ἀντιστρόφως π. χ. Romanus ἀντὶ Romani (Livius), nos ἀντὶ ego (Cicero), καὶ παρ' Ἑλλησι ἡμεῖς ἀντὶ ἐγώ.

Εἰς τὴν συνεκδοχὴν ἀνάγονται καὶ αἱ βραχυλογικαὶ παρομοιώσεις καὶ συγκρίσεις π. χ. κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι ἀντὶ Χαρίτων κόμαις Ὅμηρ. — lectus Procula minor = κλιντῆρ ἐλάσσω τῆς Πρόκλης ἤγουν μὴ χωρῶν τὴν Πρόκλην Iuv. 3, 202. — facinus nulli tyranno comparandum Iustin. IV, 3. Τέλος εἰς τὴν συνεκδοχὴν καταλέγεται ὑπὸ τοῦ Ρουγκένου καὶ τὸ εἶδος τοῦ λόγου καθ' ὃ λέγεται τις ὅτι πράττει ὃ τι ὡς γεγονὸς διηγεῖται (genus loquendi, quo quis facere dicitur, quod factum narrat) ὡς π. χ. ὅταν λέγη κατὰ τοῦ Ὁμήρου ὁ Τερτυλλιανὸς (adv. nat. 1, 10) «ille oppinor, qui de deis favore diversis gladiatoria quoddammado paria commisit, Venerem sauciat sagitta humana».

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ῥήματα λαμβάνονται συνεκδο-
 χικῶς. π. χ. λιαρός=χλιαρός, συγκερασμένος καὶ συνεκδ.=τερ-
 πνός, εὐχρηστος. — δρύϊνός=ἐκ δρυός καὶ συνεκδ.=σκληρός.—
 λιπαρός=ἀληλιμμένος μὲ λίπος ἢ μὲ ἔλαιον καὶ συνεκδ.=πα-
 χύς, εὐτραφής, φαιδρός, λαμπρός, εὐδαίμων, καρποφόρος κτλ.
 ὀνυχίζω=κόπτω, σημειῶ διὰ τῶν ὀνύχων καὶ συνεκδ.=ἐξετάζω
 λεπτομερῶς. — δειήμι=διαπερνῶ καὶ συνεκδ.=μουςκεύω, δια-
 λύω, λυώνω.—γράφω=ζύνω, ἐγχαράττω, σημειῶ καὶ συνεκδ.=
 ζωγραφίζω, γράφω μὲ μελάνιον.—γράφω=γράφω ἐπιστολήν καὶ
 συνεκδ.=πέμπω ἐπιστολήν. Πλείονα παραδείγματα εὐρίσκει ὁ
 βουλούμενος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

ΜΕΤΩΝΥΜΙΑ ἢ ΥΠΑΛΛΑΓΗ.

Συγγενῆς τῇ συνεκδοχῇ ἢ μᾶλλον κατώτερον εἶδος αὐτῆς εἶναι
 ἡ μετωνυμία ἢ ὑπαλλαγή (denominatio)¹, ἥτοι ἡ θέσις ὀνόματος
 ἀντὶ ἄλλου ὀνόματος (nominis pro nomine positio). Κατὰ τὸν
 Κοϊντιλιανὸν *Ejus vis est pro eo, quod dicitur, causam propter
 quam dicitur, ponere*². κατὰ δὲ τὸν Τρύφωνα (σ. 195) Μετωνυ-
 μία εἶναι «λέξις ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου τὸ συνώνυμον δηλοῦσα» ὁ
 ὅρος Μετωνυμία εἶναι γραμματικός, ὑπαλλαγή δὲ εἶναι μᾶλλον
 ῥητορικὴ ὀνομασία· μετωνυμίαι εἶναι π. χ. πύλαι Πελοποννήσου
 ἀντὶ εἴσοδος Πελ., πρόμυα πόλεως. Μετωνυμικῶς ὀνομάζονται τὰ
 ἐφευρεθέντα πράγματα ἐκ τοῦ ἐφευρετοῦ αὐτῶν, τὰ ἀρχόμενα καὶ
 ὑποτεταγμένα ἐκ τοῦ ἀρχοντος ἢ κυρίου αὐτῶν π. χ. Ceres (Δημή-
 τηρ) μετωνυμ.=panis (ἄρτος). — Neptunus (Ποσειδῶν) μετωνυμ..
 =(mare) θάλασσα. — Vulcanus (Ἡφαιστος) μετωνυμ. = ignis
 (πῦρ). — Liber (Διόνυσος) μετωνυμ.=vinum (οἶνος)· καθ' ὑπαλλαγὴν
 τίθεται τὸ περιέχον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου π. χ. bene moratae
 urbes.—poculum epotum.—saeculum felix.—operam oblocare ad
puteos exhauriendos (Justin. XI, 10, 9).—totaque pharetrae

1 Cicer. orat. 27, 93. Cornif. IV, 32, 43.

2 Quint. VIII, 6, 23.

nube premit—διὰ νεφέλης βελῶν Valer. Flacc. 11, 521· τὸ ἀντί-
 στροφον ὅμως εἶναι ποιητικὸν π. χ. jam proximus ardet Ucalegon
 ἀντὶ domus Ucalegonis Verg. Aen. II. 311. Συνήθεις ὑπαλλα-
 γαὶ εἶναι αἰ ἐξῆς «caesa sexaginta milia.—”Ομηρος ἀντὶ ὀμηρικὰ
 ἔπη.—venit commeatus ἀντὶ affertur.—sacrilegium deprehensum
 ἀντὶ sacrilegus.—armorum scientiam habere ἀντὶ artis armorum.
 —Συνηθεστάτη ὑπαλλαγὴ εἶναι ὅταν ὀνομάζεται τὸ αἷτιον ἀντὶ
 τοῦ αἰτιατοῦ, τὸ παράγον ἀντὶ τοῦ παραγομένου π. χ. pallida
 mors.—pallentes morbi.—tristis senectus.—praeceps ira.—hila-
 ris adolescentia. — segne otium. Ὁ Λίβιος (XXII, 17) λέγει
 accensis cornibus—καέντων τῶν κεράτων ἀντὶ καέντων τῶν
 μεταξὺ τῶν κεράτων φρυγάνων. Καθ’ ὑπαλλαγὴν τίθενται ἀφη-
 ρημένα οὐσιαστικὰ ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων π. χ. servitium
 ἀντὶ servi κτλ.

ΑΝΤΟΝΟΜΑΣΙΑ.

Εἰς τὴν συνεκδοχὴν καταλέγουσιν τινες καὶ τὴν ἀντονομασίαν
 (pronomination), ἣτις κατὰ τὸν Τρύφωνα εἶναι «λέξεις ἢ φράσεις διὰ
 συνωνύμων ὀνομάτων τὸ κύριον παριστώσα¹. Ἀντὶ τῶν κυρίων
 ὀνομάτων τίθενται κατ’ ἀντονομασίαν χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα,
 ἐν οἷς ὁ Κοϊντιλιανὸς καταλέγει καὶ τὰ πατρωνυμικὰ π. χ. Πη-
 λείδης, Τυδείδης ἀντὶ Ἀχιλλεύς, Διομήδης· ἢ κατ’ ἐπεξήγησιν
 προσδιορισμοὶ, δηλοῦντες τὰ ἔργα καὶ τὰς ιδιότητες αὐτῶν π. χ.
 Romanae eloquentiae princeps ἀντὶ Cicero.—Africani nepotes
 ἀντὶ Gracchi.—an vero in Syria diutius est illa Semiramis reti-
 nenda? Cicer. de prov. consul. 9. Τοῦ λεκτικοῦ τούτου τρόπου
 μετρίαν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ ῥήτορες.

ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΙΑ.

Ἡ ὀνοματοποιία, συνηθεστάτη μὲν παρ’ Ἑλλησι μόλις δὲ συγ-
 γ.

χωρητὴ παρὰ Λατίνους οὖσα, κατὰ τὸν Τρύφωνα εἶναι λέξις κατὰ παραγωγὴν τοῦ καθωμειλημένου ἐξενηρημένη. Διακρίνει δὲ ἑπτὰ εἶδη αὐτῆς· κατ' ἐτυμολογίαν π. γ. λίθος εὐλαβῆς ἀντὶ εὐληπτος· κατ' ἀναλογίαν π. γ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους γερονταγωγῶ σχηματισθὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ παιδαγωγῶ· κατὰ παρανομασίαν ὡς τὸ τοῦ Αἰσχύλου μελλῶ ἀντὶ μέλλησις· κατὰ σύνθεσιν ὡς τὰ ποδάρκης, νεφεληγερέτα (ὁ Κοϊντιλιανὸς κακίζει τὸ ὀπισθενακόλουθος παρὰβάλλον πρὸς τὸ λατινικὸν septentriones)· κατ' ἐναλλαγὴν ὡς τὸ τοῦ Σοφοκλέους γύνανδροι ἀντὶ ἀκρόγυνοι· κατὰ διαίρεσιν ὡς πόλις ἄκρη ἀντὶ ἀκρόπολις· τέλος κατὰ πεποιημένον ὡς τετριγῶτες, κελαρύζει, λάψοντες γλώσσησιν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ μνημονευόμενον postes laureati ἀντὶ lauro coronati δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀνοματοποιία κατὰ παρανομασίαν. Τινὲς ῥήτορες μεταχειρίζονται τὸ γενικὸν ὄνομα τῆς ὀνοματοποιίας ἀντὶ τοῦ κατὰ πεποιημένον. Οὕτω λέγει ὁ ἀνώνυμος (σ. 210) ὀνοματοποιία ἐστὶ λέξις ἢ μέρος λόγου πεποιημένον κατὰ μίμησιν τῶν ἀποτελούντων ἤχων. πρὸς Γρηγόρ. Κορίνθ. σ. 220.¹

¹ Ὁ ἡμέτερος πρῶην Γυμνασιάρχης Ναυπλίας κύριος Χ. Παμπούκης ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν σωζομένων αὐτοῦ λόγων (σ. 81) κατέλεξε τὰ ἐξῆς παραδείγματα πεποιημένων ὀνομάτων.—«Βρόμος· «πυρός... βρόμος—». (Ἰλ. Ξ, 396).—«Βρέμεται (Ἰλ. Ξ, 399), ἐπὶ ἀνέμου· καί, «κῦμα... βρέμεται» Ἰλ. Β, 209).—«δοῦπος ἀκόντων» (Ἰλ. Π, 361)· καί, «δοῦπος... θαλάσσης». (Ὀδ. Ε', 401).—«Κλάγγω—κλάζω· «Αὐτὸς δὲ κλάγγας»—(Ἰλ. Μ. 207)· καί «ἐκλαγγαν δίστοισι»—(Ἰλ. Α, 46), κατὰ τὸ τῆς συνηθείας, ἐτριγκίνισαν.—«Λάκε... χαλκὸς ἀτειρής»—(Ἰλ. Ξ, 25).—«Μορμύρω· «Ἄφρῶ μορμύρων» (Ἰλ. Σ, 403), ἐπὶ ὑδάτων, ὡς τὸ τῆς συνηθείας, μούρμουρίζειν.—«Ροχθεῖ» τὸ κῦμα πρὸς τὴν ξηρὰν (Ὀδυσ. ε, 402).—«Ροῖζος δίστων καὶ δοῦπος ἀκόντων» (Ἰλ. Π. 361).—«Σμαραγεῖ δέ τε πόντος» (Ἰλ. Β, 210).—«Φλοῖσθος· «πολυφλοῖσθοιο θαλάσσης (Ἰλ. Α, 34, καὶ Β, 209), ἐπὶ ἤχου ὑδάτων.

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΖΩΙΚΩΝ ΦΩΝΩΝ ΜΙΜΗΤΙΚΑ.

«Ὁ' ο', ο', α', α' α'», (Αἰσχ. Ἰκέτ. 822).—«Ἰόφ, ὄπ» (Αἰσχ. Ἰκέτ. 824)· ὡς τὸ τῆς συνηθείας, Ἰόφ ἢ οὔφ.—«Ἰέ, Ἰέ» (Αἰσχ. Ἰκέτ. 828)· κατὰ τὸ νῦν διὰ τοῦ διγάμματος, γιέ, γιέ.—«Ὠὸπ ὄπ, ὠὸπ ὄπ» (Ἀριστ. Βατρ. 208)· τοῦ Χάρωνος παρακείμεσμα, ὡς καὶ οἱ σήμερον ναυτικοὶ ἢ ἐργάται.—«Παπᾶ, παπᾶ, παπᾶ καὶ παπατιάξ» (Σοφ. Φιλ. 746· καὶ Ἀριστ. Ἀχαρν. 235)· ὡς

ΚΑΤΑΧΡΗΣΙΣ.

Κακῶς καταλέγουσιν τινες μεταξὺ τῶν τρόπων καὶ τὴν κατάχρησιν (abusio), ἣτις πολλάκις εἶναι ἀναγκαία ἐν τῷ λόγῳ· διότι αὕτη εἶναι συνήθης ἐνθα ἡ γλῶσσα στερεῖται κυρίων λέξεων ἢ ἐνθα ὑπάρχει ἀκατανόμαστον κατὰ τὸ οἰκεῖον π. χ., aedificare naves. Ἐσφαλμένως δέ τινες ὀνομάζουσι κατάχρησιν τὴν χρῆσιν λέξεώς τινος ἀντὶ ἄλλης π. χ. virtus ἀντὶ temeritas, liberalitas ἀντὶ luxuria. Ἐσφαλμένος εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς αὐτῆς παρὰ Κορνηφικίῳ (IV, 33, 45), ὅστις ὀνομάζει αὐτὴν exornationem «quae verbo simili et propinquo pro certo abutitur, hoc modo: vires hominis breves sunt; aut: parva statura; aut: longum in homine consilium; aut: oratio magna; aut: uti pauco sermonē». (πρὸς Quint VIII, 6, 54).

ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ.

Ἡ μετάληψις (transsumptio) ἀποτελοῦσα οἶονεὶ μετάβασιν ἀπὸ ἐνὸς τρόπου εἰς ἄλλον εἶναι τρόπος σπανιώτερος παρ' Ἑλλησιν.

τὸ τῆς συνηθείας, παπᾱ, παπᾱ.—«Φῦ, φῦ» (Ἄρ. Λυσ. 294)· ἐπὶ τοῦ φυσῶντος πῦρ.—«Φλαττοθραττοφλαττόθρατ» (Ἄριστ. Βάτρ. 1286—1295)· εἰς μίμνησιν πομπῶδων καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων.—Βρεκεκέξ, κοάξ κοάξ (Ἄριστ. Βάτρ. 209—270)· ἐπὶ βατράχων.—«Σοῦ, σοῦ, πάλιν σοῦ» (Ἄρ. Σφ. 209), ἐπὶ ἀποσοβουμένων ὀρνίθων, ὡς καὶ νῦν, σοῦ ἢ σοῦ.—«Αῦ, αῦ» (Ἄρ. Σφ. 903)· ἐπὶ βαδύσματος σκύλου.—«Ἐποποί, ποποπό, ποποί, ποποί» (Ἄριστ. Ὀρν. 227)· ἐπὶ ἔποπος.—«Τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό» (Ἄριστ. Ὀρν. 237).—«Τριοτό, τριοτό, τριοτό, τοβρίξ» (Ἄρ. Ὀρν. 242).—«Τοροτοροτοροτοροτοροτοροτόγξ» (Ἄρ. Ὀρν. 260)· ὁ χορὸς τῶν ἠθροισμένων πτηνῶν.—«Κικκαθαῦ, κικκαθαῦ» (αὐτ. 261)· τῆς γλαυκὸς φωνή.—«Τοροτοροτοροτολιλιλίγξ» (αὐτ. 262).—«Τοροτίγξ, τοροτίγξ» (αὐτ. 267).—«Τιτιτιτιτιμπρού» (Ἄρ. Ὀρν. 314).—«Ὁ κόκκυξ κοκκύζει» (Ἡσ. ἔργ. καὶ ἡμ. 484).—«Θρεττανελό» (Ἄριστ. Πλου. 296)· ἐπὶ τοῦ ἤχου τῆς κιθάρας· καὶ—«Τήνελλα, «ὦ τήνελλα καλλίνικος». (Ἄρ. Ἀγρν. 1226—1233· καὶ Ὀρν. 1762· καὶ Πινδ. Ὀλυμ. Θ', στρ. α') ὡς ἐφύμνιον (refrain) τοῦ ἐπαναλαμβανομένου ἤχου τῆς κιθάρας ἢ τοῦ ἀδλοῦ, κατὰ τὸ τῆς συνηθείας τερερέμ (τερερίζω, τερετίσματτα) ἢ τραλαλά, ταλαλαλά.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς ὀρίζει αὐτὴν οὕτως· Est enim haec in metalepsi natura, ut inter id quod transfertur, sit medius quidam gradus, nihil ipse significans sed praebens transitum· μεταλήψεις εἶναι π.χ. sus ἀντὶ Verres, doctus ἀντὶ Laelius, magnus ἀντὶ Pompejus (Cicer. pro Mil. 25, 68). Κατὰ τὸν Τρύφωνα (σ. 195) μεταλήψεις εἶναι λέξεις ἐκ συνωνυμίας τὸ ὁμώνυμον δηλοῦσα ὡς ὅταν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου αἰ ὄξειαι ρῆσοι ὀνομάζωνται θοαί (Ὀδ. ο, 299)· θοὸν καὶ ὄξυ εἶναι συνώνυμα, ὁμώνυμον δὲ πρὸς τὸ ὄξυ εἶναι αἰ ὄξειαι ρῆσοι ποβλ. Εὐσταθ. Ἰλ. Α, σ. 79· ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ ἀγνώστου ποιητοῦ

Τεῦχος δὲ τόξου χρώμενος φειδωλία
ὕπερ τάφρου πηδῶντας ἔστησε Φρύγας

ἡ λέξις φειδωλία ἐλέχθη ἀντὶ ἀκρίβεια, ὡς καὶ ὁ Ἀνώνυμος σ. 209 ἐρμηνεύει λέγων «τῇ γὰρ φειδωλία συνωνυμεῖ ἢ κατὰ δόσιν ἀκρίβεια, τῇ δὲ ὁμωνυμεῖ ἢ κατὰ τέχνην ἀκρίβεια, ἤγουν ἢ εὐστοχία.

ΕΠΙΘΕΤΟΝ.

Τὸ ἐπίθετον (appositum, sequens) κατὰ τοῦτο μόνον ἀνήκει εἰς τοὺς τρόπους, διότι ἐνίοτε εἶναι μεταφορικόν π. χ. cupiditas effrenata,—insanae substructiones· τοιαῦτα δὲ μεταφορικὰ ἐπίθετα χρησιμεύουσιν ἰδίως πρὸς κόσμον τοῦ λόγου, τινὰ δὲ παραλειπόμενων τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν χρησιμεύουσιν καὶ ὡς ἀντονομασία. Κατὰ τι διεφθαρμένον χωρίον τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (VIII, 6, 40) οἱ ποιηταὶ μεταχειρίζονται θαυμάσιως τὰ ἐπίθετα, ἀρκούμενοι μόνον νὰ ἐφαρμόζωνται ταῦτα πρὸς τὰ οὐσιαστικά, οἱ ῥήτορες ὁμῶς τότε δύνανται νὰ κἀμῶσι χρῆσιν αὐτῶν, ὅταν ἄνευ τούτων ἐλείπη τι ἢ λέγηται ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος π. χ. O scelus abominandum, o deformem libidinem». Ἄνευ ἐπιθέτων ὁ λόγος ἀποβαίνει γυμνὸς καὶ ἄκοσμος, διὰ πολλῶν δὲ γεννᾶται περισσολογία· ἄκκιρα δὲ ἐπίθετα εἶναι πάντοτε ἀποβλητέα.

ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ.

Ἡ ἀλληγορία (ἄλλο ἀγορεύει καὶ ἄλλο νοεῖ· καλεῖται δὲ καὶ ὑπόκοια λατ. *inversio*) κρύπτει ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων ἢ ἄλλην βαθυτέραν ἢ καὶ τὴν ἐναντίαν, ὅτε καλεῖται εἰρωνεία, (*aut aliud verbis, aliud sensu ostendit, aut etiam interim contrarium*)¹. Κατὰ τὸν Τρύφωνα (σ. 193) ἀλληγορία εἶναι λόγος ἕτερον μὲν τι κυρίως δηλῶν, ἑτέραν δὲ ἔνοιαν παριστάνων καθ' ὁμοίωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἀλληγορίκι εἶναι ἡ θήρα τῶν φίλων (Ξεν. ἀπομν. 2, 6), οἱ ἔμποι τῆς ψυχῆς (Πλάτ. Φαῖδρ. σ. 246 Α—257 Β). Καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς ἀλληγορίας, λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς § 47, σπανίως γίνεται χρήσις ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεμιγμένης μετὰ μὴ ἀλληγορικῶν (*apertis*) μερῶν. Καθαρὰ ἀλληγορία ὑπάρχει ἐν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Κικέρωνος· *hoc miror, hoc quero, quemquam hominem ita pessum dare velle, ut etiam navem perforet, in qua ipse naviget*. Μεμιγμένη ἀλληγορία ὑπάρχει ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ *pro Mil. 2, 5. equidem ceteras tempestates et procelas in illis dumtaxat fluctibus contionum semper Miloni putavi esse subeundas· ἄνευ τῆς προσθήκης in illis dumtaxat fluctibus contionum ἢ ἀλληγορία ἤθελεν εἶναι ἀμιγῆς*. Κάλλιστος ἀποβαίνει ὁ λόγος, ὅταν τὸ ἐν αὐτῇ τερπνὸν εἶναι μεμιγμένον ἐκ τριῶν δηλ. τῆς παραβολῆς, τῆς ἀλληγορίας καὶ τῆς μεταφορᾶς ὡς παρὰ Κικέρωνι *pro Mur. 17, 35· quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, et quantos aestus habet ratio comitorum? dies intermissus unus, aut nox interposita saepe perturbat omnia, et totam opinionem parva nox nunquam commutat aura rumoris*». Ἰδίως δὲ πρέπει ὁ λόγος νὰ ἀρχηται καὶ νὰ καταλήγη διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ νὰ μὴ ἐκπίπτῃ τῆς εἰκόνας. Πολλοὶ, λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς, ἀρχονται ἐκ τρικυμίας καὶ καταλήγουσι διὰ πυρκαϊᾶς ἢ ἐρειπίου ὅπερ εἶναι αἰσχρότατον². "Ἐν τισι

1 Quint. 54—50.

2 Nam id quod in primis est custodiendum, ut quo ex genere coeperis

φράσεσιν ὡς *pedem conferre, jugulum petere, sanguinem mittere* ἢ ἀλληγορῶν κατέστη κοινοτάτη παροιμιώδης ἀλληγορῶν ἐξ ιστορικοῦ γεγονότος εἰλημμένη εἶναι «Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ» (*Dionysium Corinthi esse*).

Αἶνιγμα καὶ Γρίφος.

Τὸ αἶνιγμα (*aenigma*) κατὰ τὸν Τρύφωνν (σ. 193) εἶναι φράσεις ἐπιτετηθευμένη κακοσχόλως εἰς ἀσάφειαν ἀποκρύπτουσα τὸ νοούμενον, ἢ ἀδύνατόν τι καὶ ἀμήχανον παριστάνουσα. Ἐν τῇ ἀλληγορῶν εἶναι σκοτεινὴ ἢ ἡ λέξις ἢ ἡ ἔννοια, ἐν τῷ αἶνιγματι δὲ ἀμφότερα. Αἶνιγματώδης φράσις ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ εἶναι πλημελής, ἐν τῇ ποιήσει ὅμως οὐ μόνον ἐπιτρέπεται (*Verg. Ecl. 3, 140*) ἀλλὰ καὶ ἴδιον εἶδος αἶνιγματώδους ποιήσεως ἐποιήθη. Ὁ γρίφος¹ εἶναι ἀνώτερον καὶ δυσκολώτερον εἶδος αἶνιγματος, καὶ τοι ἐνίοτε ὑπὸ τινῶν συνταυτίζεται μετὰ τούτου. Γρίφος δὲ ἐστίν, λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστείδου σ. 508, οὐχ, ὡς ἐνίοι φασί, ταῦτόν τῷ αἶνιγματι· διαφέρουσι γάρ, ὅτι τὸ μὲν αἶνιγμα ὁμολογεῖ τις ἀγνοεῖν, τὸν δὲ γρίφον ἀγνοεῖ δοκῶν ἐπίστασθαι, οἷον αἶνιγμα μὲν ἐστὶ τὸ τί δίπουν, τί τρίπουν, τί τετράπουν; ἐνταῦθα

translationis, hoc desinas. Multi enim cum initium a tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt; quae est inconsequentia rerum foedissima. Quint. institut. orat. VIII, 6.

1 Ἡ λέξις γρίφος (γρίπος, ῥίπος, ῥίψ-ριπός πρὸς τὸ λατίν. *scirpus* ἢ *sirpus*) σημαίνει κυρίως δίκτυον, τονίζεται δὲ γρίφος καὶ γρίφος, λαμβανομένου τοῦ μὲν πρώτου ἐπὶ τῆς κυρίας, ἀμφοτέρων δὲ ἐπὶ τῆς μεταφορικῆς σημασίας· παρὰ τῶν μεταγενεστέρων λέγεται τὸ γρίφον, τὰ γρίφα (*Ἡρωδιαν. ἐπιμ. σ. 16*) καὶ γριφός, γριφότερος, γριφότατος. (*Favorin.*) ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ γριφύειν παρὰ πότον (*Δίφιλος πρὸς Ἀθην. 10, 74, 451*). Κατὰ πρότον ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρ' Ἀριστοφάνει (*σφήκ. 20*), ἡ χρῆσις ὅμως αὐτῆς ἐπὶ μεταφορικῆς σημασίας κατέστη γενικὴ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις· ὁ Πλάτων (*πολιτ. 5, 479 b, c.*) μνημονεύων τοῦ πράγματος οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ ὀνόματος λέγει «τοῖς ἐν ταῖς ἐστίασεσιν, ἔφη, ἐπαμφοτερίζουσιν ἔοικε, καὶ τῷ τῶν παίδων αἶνιγματι τῷ περὶ τοῦ εὐνοῦχου τῆς βουλῆς περὶ τῆς νυκτερίδος, ᾧ καὶ ἐφ' οὗ αὐτὸν αὐτὴν αἰνίττονται βαλεῖν· καὶ γὰρ ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὐτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν αὐτῶν δυνατὸν παρ' ἴως νοῆσαι, οὐτ' ἀμφότερα οὔτε οὐδέτερον».

δῆλον τὸ ἐρώτημα· γρίφος δὲ οἶον Ἔκτορα τὸν Πριάμῳ Διομήδης ἔκταρεν ἀνήρ· ἐνταῦθα δοκεῖ μὲν εἶδέναι τὸ ῥηθὲν, ἀγροεῖ δέ, ὅτι «διομήδης» ἦν ἀνήρ ὁ Ἀχιλλεύς. Κατὰ τὸν Σουΐδαν «γρίφος τὸ δίκτυον· λέγεται δὲ καὶ ὁ δύσκολος καὶ ὁ συμπεπλεγμένος λόγος, ὁ ἔχων πάθος ἐν ἑαυτῷ μὴ φαινόμενον». Κατὰ τὸν Ἡσύχιον «γρίφος τὸ δίκτυον, καὶ συμποτικὴ ζήτησις αἰνιγματώδης». Κατὰ τὸν Χαιροβοσκὸν (ἀνεκδ. Κραμέρ. 2, σ. 188) «γρίφος δὲ λέγεται τὸ δύσλυτον αἶνιγμα». Κατὰ τὸν Ἡρωδιανὸν (ἐπιμ. σ. 16) «γρίφον τὸ ἀσαφές». Σχολιαστὴς τις ἐν τοῖς ἀνεκδ. τοῦ Βιλλοῖσῳνος τομ. 2, σ. 171 λέγει τί δὲ εἰσι τὰ γρίφα; τὰ ζητήματα τὰ δειρά. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους «γρίφος δὲ λέγεται τὰ ἐν τοῖς συμποσίοις προβαλλόμενα αἰνιγματώδη ζητήματα». Κατὰ τὸν Κλέαρχον πρὸ Ἀθηναίων (10, 69, σ. 448) γρίφος πρόβλημα ἐπιπαιστικόν, προστακτικόν τοῦ διὰ ζήτησεως εὐρεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ προβληθέν, τιμῆς ἢ ἐπιζημίου χάριτι εἰρημένον· τέλος κατὰ τὸν Πολυδεύκη τῶν μὲν τοι συμποσιακῶν αἶνιγμα καὶ γρίφος· τὸ μὲν παιδιὰν εἶχεν, ὁ δὲ γρίφος καὶ σπουδῆν.

Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μνημονεύονται αἰνίγματα ποτὲ μὲν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ μύθου ἢ αἴνου, ποτὲ δὲ ἐν ταῖς ἀμφιβόλοις ἀποκρίσεσι τῶν χρηστηρίων, μάντεων, οἰνοσκοπῶν, ἄλλοτε δὲ ἐν σκοτεινοῖς ἀποφθέγμασι σοφῶν καὶ ἐμπείρων ἀνδρῶν, οἷα ἦσαν τὰ γνωμικὰ τοῦ Σιμωνίδου καὶ Θεάγνιδος (Ἀθῆν. 10, 84, 456. 85, 457). Καὶ ὁ Πίνδαρος ἠγάπα τὸ αἶνιγμα καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι ἐποίησεν ἐν εἴδει γρίφου ὠδὴν ἀνευ σ' οἱ δραματικοὶ ποιηταί, ἰδίως δὲ οἱ κωμικοὶ μεταχειρίζοντα τὸ αἶνιγμα καὶ τὸν γρίφον ὡς εἰρωνείαν (πρὸβλ. Ἀριστ. σοφῆκ. 20). Ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς δὲ ἐποχῆς μέχρι τῶν Ἀντωνίων ὅτε παρήκμασεν ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις τὸ αἶνιγμα καὶ ὁ γρίφος ἀπετέλεσαν ἴδιον εἶδος λόγου καὶ ποιήσεως καὶ ὡς ζητήματα συμποτικὰ (quaestiones convivales) ἔτερπον τοὺς συμποσιαστας, ἡ δὲ περὶ ταῦτα σπουδῆ ἐνομιζέτο οὐχὶ ἀλλοτρία τῆς φιλοσοφίας (τῶν γρίφων ἢ ζήτησις οὐκ ἀλλοτρία φιλοσοφίας ἐστίν. Ἀθ. 10, 86, 457). Οὕτω λέγεται ὅτι Κλεόβουλος ὁ φιλόσοφος

καὶ τύραννος τῆς ἐν Ῥόδῳ Λίνδου ἐποίησε 3000 ὠδὰς καὶ γρίφους, ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτοῦ Εὐμητις, ἡ καὶ Κλεοβουλίνη καλουμένη, διεκρίνετο περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἐποίησεν ἐν ἑξαμέτροις αἰνίγματα (Πλούτ. συμπ. τ. 6. σ. 562 ἔκδ. Ῥαίσκ. Ἀθῆν. 10, 69, 448).

Πλὴν δὲ τούτων μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ἴδιοι συγγραφεῖς αἰνιγμάτων καὶ γρίφων Διότιμος ὁ Ὀλυμπηνός, Κλέαρχος ὁ Σολεὺς ἐκδοὺς ἴδιον σύγγραμμα περὶ γρίφων, Θεοδέκτης ὁ Φασηλίτης, Δραμέας ὁ Κῶος, Ἀριστώνυμος ὁ φιλοκιθαριστής, καὶ Κλέων ὁ μίμναλος ἐπικαλούμενος (Ἀθῆν. 10, 69, σ. 448—75 σ. 452).

Κατὰ τὸν Ἀθηναίον ὁ Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων συγγράμματι αὐτοῦ διεκρίνε 7 εἶδη γρίφων, ἅτινα ὅμως ὁ Κασαυβῶνος¹ περιορίζει εἰς τρία ἢ ἐπεκτείνει εἰς 10. Ἐν γένει δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη τοῦ Κλεάρχου ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὴν τεχνικὴν χρῆσιν τινῶν ὀνομάτων, συλλαβῶν καὶ γραμμάτων ἢ εἰς τὴν φύσιν αὐτῆν τοῦ γρίφου. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀθηναίου ἔχει οὕτως· «ἐν δὲ τῷ περὶ γρίφων, ὁ αὐτὸς Κλέαρχος φησιν ἑπτὰ εἶδη εἶναι γρίφων ἐν γράμματι μὲν, οἷον ἐροῦμεν ἀπὸ τοῦ ἄλφα ὡς ὀνομά τι ἰχθύος ἢ φυτοῦ (δηλ. ἀπὸ α ἀρχόμενον). Ὁμοίως δὲ καὶ ἔχει τι κελεύη τῶν γραμμάτων ἢ μὴ ἔχει καθάπερ οἱ ἄσιγμοι καλούμενοι τῶν γρίφων· ὅθεν καὶ Πινδαρος πρὸς τὸ σ ἐποίησεν ὠδήν, οἷοι γρίφου τινὸς ἐν μελοποιίᾳ προβληθέντος (δηλ. αἱ λέξεις τοῦ γρίφου εἶχον ἢ δὲν εἶχον γράμμα τι ὡς ἡ ἀσιγμοποιηθεῖσα ὠδὴ τοῦ Πινδάρου καὶ ἡ ἀσιγμος ὠδὴ τοῦ Ἑρμιονέως Λάσου ἢ ἐπιγραφομένη Κέντκυροι). Ἐν συλλαβῇ δὲ λέγονται γρίφοι, οἷον ἐροῦμεν ἔμμετρον ὀτιδήποτε οὐ ἠγεῖται βα οἷον βασιλεύς· ἢ ὧν ἔχει τελευτὴν τὸ ραξ ὡς Καλλιάραξ· ἢ ὧν τὸν ἴοντα καθηγεῖσθαι οἷον Λεωνίδα, ἢ ἔμπαλιν τελικὸν εἶναι οἷον Θρασυ-

¹ Si summas differentias spectemus Clearchi verbis comprehensas, tres solum griphorum aperiuntur fontes, litera, syllaba, nomen· sin omnes distinctiones attendamus expositas verbis, quae adscriptimus, decem, non septem tantum griforum modi inveniuntur. Septem erunt, si hanc inveniamus partendi rationem (Animadv. in Ath. 10, σ. 749).

λέων. Ἐν ὀνόματι δὲ οἶον ἐροῦμεν ὀνόματα ἀπλᾶ ἢ σύνθετᾶ δισύλλαβα, οὗ μορφή τις ἐμφαίνεται τραγικῆ ἢ πάλιν ταπεινῆ ἢ ἄθεα ὀνόματα οἶον Κλεώνυμος, ἢ θεοφόρα οἶον Διονύσιος· καὶ τοῦτο ἦτοι ἐξ ἐνός θεοῦ ἢ πλεόνων οἶον Ἐρμαφρόδιτος ἢ ἀπὸ Διὸς ἄρχεσθαι Διοκλῆς, ἢ Ἐρμού Ἐρμούδωρος ἢ λήγειν εἰ τύχοι εἰς νικος.

Αἰνίγματα καὶ γρίφοι προβάλλοντο εἰς λύσιν ἐπὶ τῶν συμποσίων. Τὸ διδόμενον δὲ ἐπὶ τῇ λύσει αὐτῶν ἄθλον καὶ τὸ πρόστιμον τὸ ἐπιβαλλόμενον τῷ μὴ λύοντι αὐτὰ ἦσαν διάφορα κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· περὶ παλαιότερας ἐποχῆς λέγει ὁ Ἀθήναιος (10, 86, 457) «ἐφ' οἷς ἄθλον ἐτίθεσαν στέφανον καὶ εὐφημίαν, αἷς μάλιστα γλυκαίνεται τὸ φιλεῖν ἀλλήλους» ὁ Πολυδεύκης (6, 107) ἀναφέρει ἄθλον μὲν κρεῶν τινα περιφορὰν, πρόστιμον δὲ τὸ ἐκπιεῖν ἄλμης ποτήριον. Ἀκριβέστερον περιγράφεται ἡ ποινὴ παρ' Ἀθηναίων (10, 88, 858) οὕτως· ἔπινον οὗτοι ἄλμην παραμισγομένην τῷ αὐτῶν ποτῷ, καὶ ἔδει προσενέγκασθαι τὸ ποτήριον ἀπνευττί, ὡς Ἀντιφάνης δηλοῖ ἐν Γανυμήδει· κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον καὶ πρόστιμον τῷ μὴ λύσαντι τὸν γρίφον, ἐκπιεῖν τὸ συγκείμενον, ἦτοι ἄκρατον, ἢ ὕδωρ, τοῦτέστι κάδον(!) ὕδατος.

Παραδείγματα αἰνιγμάτων καὶ γρίφων ἀναφέρει πολλὰ ὁ Ἀθήναιος, ἐξ ὧν ὀλίγα μόνον καταλέγομεν.

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

«Καρδίαν μὴ ἐσθίειν» ἀντὶ τοῦ ἀλυπίαν ἀσκεῖν· «πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν» ἀντὶ τοῦ τεθυρωμένον ἄνδρα μὴ ἐριδάνειν· πῦρ γὰρ ὁ θυμός, ἡ δὲ ἔρις μάχαιρα· «ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν» ἀντὶ τοῦ πᾶσαν πλεονεξίαν φεύγειν καὶ στυγεῖν, ζητεῖν δὲ τὸ ἴσον· «λεωφόρους ὁδοὺς μὴ στείχειν» ἀντὶ τοῦ γνώμῃ τῶν πολλῶν μὴ ἀκολουθεῖν, εἰκῆ γὰρ ἕκαστος ὅτι ἂν δόξῃ ἀποκρίνεσθαι· τὴν δὲ εὐθεΐαν ἄγειν ἡγεμόνι χρώμενον τῷ νῷ· «μὴ καθῆσθαι ἐπὶ χοίρικα» ἀντὶ τοῦ μὴ σκοπεῖν τὰ ἐφ' ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν αἰεὶ . . . προσδέχεσθαι· ὅρια γὰρ καὶ πέρας ζωῆς ὁ θάνατος

(Ῥαθῆν. 10, 77, σ. 452 d.) «μὴ γεύεσθαι μελανούρων» τούτέστι μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ τὴν κακοήθειαν (Πλουτ. ἦθ. σ. 12. d). Ἐν τοῖς αἰνίγμασι καταλέγεται ὑπὸ Διογένοους τοῦ Λαερτίου (1, 91) καὶ τὸ ἐπόμενον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἔτος·

εἰς πατήρ, παῖδες δὲ δωδέκα, τῶν δὲ θ' ἐκάστῳ
παῖδες ἕασι τριήκοντ' ἀνδιχα εἶδος ἔχουσαι·
ἢ μὲν λευκαὶ ἕασιν ἰδεῖν, ἢ δ' αὖτε μέλαιναι·
ἀθάνατοι δ' εὐῶσαι ἀποφθίνουσιν ἅπασαι.

Τὸ γνωστὸν αἰνίγμα τῆς σφιγγός καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος γε-
νομένη λύσις αὐτοῦ ἔχουσιν οὕτως·

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, οὗ μία φωνή,
καὶ τρίπον· ἀλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
έρπετά κινεῖται ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον,
ἀλλ' ὅποταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνει,
ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

Λύσις τοῦ αἰνίγματος.

Κλυθὶ καὶ οὐκ ἐθέλουσα, κακόπτερε Μοῦσα θανόντων,
φωνῆς ἡμετέρης σὸν τέλος ἀμπλακίης·
ἄνθρωπον κατέλεξας, ὅς ἤνικα γαῖαν ἐφέρπει,
πρῶτον ἔφυ τετράπους νήπιος ἐκ λαγόνων·
γηραλέος δὲ πέλων τρίτατον πόδα βάκτρον ἐρείδει,
αὐχένα φορτίζων, γήραϊ καμπτόμενος.

Ἐκ τῶν γρίφων ἄξιός λόγου εἶναι ὁ τοῦ Πανάρχους, ὃν ἐγί-
νωσκε καὶ ὁ Πλάτων (πολιτ. 5, σ. 479)· ἔχει δὲ οὕτω κατὰ
τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πλάτωνος (αὐτόθι).

«Αἶνός τις ἐστίν, ὡς ἀνὴρ τε κοῦκ ἀνὴρ ὄρνιθα κοῦκ ὄρνιθ' ἰδὼν τε
κοῦκ ἰδὼν ἐπὶ ξύλου τε κοῦ ξύλου καθημένην λίθῳ τε κοῦ λίθῳ
βάλοι τε κοῦ βάλαι».

Ἄλλως.

«Ἄνθρωπος οὐκ ἀνὴρ, ἀνὴρ δ' ὅμως, ὄρνιθα κοῦκ ὄρ-
νιθα, ὄρνιθα δ' ὅμως ἐπὶ ξύλου τε κοῦ ξύλου καθημένην λίθῳ βε-
λὼν με κοῦ λίθῳ διώλεσεν».

Λύσις.

Νυκτερίδα ὁ εὐνοῦχος νάρθηκι κισήρει· ἢ κατὰ τὸν Ἀθήναιον
«τούτων γὰρ ἐστὶ τὸ μὲν νάρθηξ, τὸ δὲ νυκτερίς, τὸ δὲ εὐνοῦχος,
τὸ δὲ κίσηρις».

ΓΡΙΦΟΙ ΕΚ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ.

α') «τί πάντες οὐκ ἐπιστάμενοι διδάσκομεν;» καὶ β') «τί ταυ-
τόν ἐστιν οὐδαμοῦ καὶ πανταχοῦ;» καὶ πρὸς τούτοις γ') «τί ταῦτόν
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάττῃ. (Λύσις) γ') «τοῦτο δ' ἐστὶν
ὁμωνυμία, καὶ γὰρ ἄρκτος καὶ ὄφις καὶ αἰετός καὶ κύων ἐστὶν ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν θαλάττῃ· β') τὸ δὲ χρόνον σημαίνει, ἅμα
γὰρ παρὰ πᾶσιν ὁ αὐτός καὶ οὐδαμοῦ διὰ τὸ μὴ ἐν ἐνὶ τόπῳ τὴν
φύσιν ἔχειν· α') τὸ δὲ προάγον ἐστὶ ψυχὰς ἔχειν· τοῦτο γὰρ οὐδεὶς
ἡμῶν ἐπιστάμενος διδάσκει τὸν πλησίον» Ἀθήν. 10, σ. 453.

«γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμοφαλος κύκλος·
ὀρθοὶ τε κανόνες ἐζυγωμένοι δύο,
σκυθικῶ τε τόξῳ τὸ τρίτον ἦν προσεμφερές·
ἔπειτα τριόδους πλάγιος ἦν προσκείμενος,
ἐφ' ἐνός τε κανόνος ὑπιωμένοι δύο·
ὅπερ δὲ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον πάλιν». (Λύσις). Θησεύς.

(Ἀθήν. αὐτόθι 80, σ. 454)·

«ἐν φανερά γενόμεαν, πάτραν δέ μου ἀλμυρὸν ὕδωρ
ἀμφὶς ἔχει· μάτηρ δ' ἐστὶ ἀριθμοῖο παῖς».

Λύσις.

«Φανερά μὲν οὖν λέγει τῇ Δήλῳ, ἥτις ὑπὸ θαλάσσης περιέ-
χεται, μήτηρ δ' ἡ Λητώ, ἥτις Κοίου ἐστὶ θυγάτηρ· Μακεδόνες
δὲ τὸν ἀριθμὸν κοῖον προσαγορεύουσι».

(Ἀθήν. αὐτόθ. 83, σ. 455)· καὶ ἐπὶ τοῦ κοχλίου·

«ζῶον ἄπου ἀνάκανθον ἀνόστεον ὀστρακόνωτον,
ὄμματά τ' ἐκκύπτοντα προμήγεα κεισχύπτοντα».

γρίφου εἶδος εἶναι «στίχοι δηλοῦντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέ-
λους τῶν ἐδωδύμων τι» π. χ.

«ἀργυρόπεζα Θέτις θυγάτηρ ἀλίοιο γέροντος». (Λύσις) ἄρτος.

«μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διεῖρεο μηδὲ μετάλλα». (Λύσις) μήλα.

ΕΙΡΩΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΑΥΤΗΣ ΕΙΔΗ.

Ἡ Εἰρωνεία (illusio) ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἀλλη-

γορίας, καθ' ὃ αἱ λέξεις σημαίνουσι τὸναντίον ἢ ὅ τι φαίνονται ὅτι σημαίνουσιν· «εἰρωνεία δὲ ἐστὶ λέγειν τι μὴ προσποιούμενον λέγειν, ἢ τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύειν». (Ἀναξίμ., ῥητ. 21 σ. 208)· εἰς τὴν εἰρωνείαν καταλέγεται καὶ τὸ σχῆμα παράλειψις. Εἰρωνεία ἐστὶ λόγος διὰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον μετὰ τινος ἠθικῆς ὑποκρίσεως δηλῶν. Τρύφ. σ. 205. Γίνεται δὲ καταληπτὴ ἡ εἰρωνεία ἢ ἐκ τῆς προφορᾶς ἢ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος· ὅταν δέ τι δέν συμφωνῇ πρὸς τὰς λέξεις, εἶναι φανερόν ὅτι ὁ λόγος ἔχει ἄλλον σκοπόν. Ἡ χρῆσις τῆς εἰρωνείας ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ῥήτορα ἐπαινυῦντα ἢ μεμφόμενον. Κατώτερα εἶδη αὐτῆς ἀναφέρει ὁ Κοϊντιλιανὸς τὸν σαρκασμόν, τὸν ἀστεϊσμόν, τὴν ἀντίφρασιν, τὴν παροιμίαν καὶ τὸν μυκτηρισμόν, ὅστις εἶναι *dissimulatus quidam sed non latens derisus*· ὁ σαρκασμὸς εἶναι πικρὰ εἰρωνεία, μετὰ σεσηρότος τοῦ προσώπου λεγόμενος (Ἡρωδ. περὶ σχημ. σ. 591), ἢ *plena odio atque hostilis irrisio* (Beda σ. 616). π. χ. «πάνυ γὰρ παρὰ τοῦτο (οὐχ ὄρξς;) γέγονε τὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰ τουτί τὸ ῥῆμα ἀλλὰ μὴ τουτί διελέχθην ἐγὼ, ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα ἀλλὰ μὴ δευρὶ παρήνεργα» Δημοσθ. περὶ στεφ. σ. 325 πρὸβλ. Φιλίπ. 1, σ. 57 «εἶτα ταῦτ' ἀναμενοῦμεν καὶ τριήρεις πολιτικῆς δυνάμεως κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας ἐὰν ἀποστείλητε, πάντ' οἴεσθε καλῶς;» ὁ Κικέρων ὀνομάζει τὸν Κλαύδιον σαρκαστικῶς *lumen curiae, pro Mil. 12*. Κατ' ἄλλους ὁ σαρκασμὸς (*exacerbatio*) εἶναι κρυφία τις αἰσχροῦ π. χ. Verg. Ecl. 3, 8 *novimus et qui te transversa tuentibus hircis* (Jul. Rufin. σ. 40. 62)· ὁ ἀστεϊσμός εἶναι εὐτράπελός τις εἰρωνεία τοῦ λαλοῦντος, ὁ μυκτηρισμὸς δὲ καὶ ὁ χλευασμὸς τὸναντίον δηλοῦσι τὴν εἰς ἄλλους ἀναφερομένην εἰρωνείαν· ὁ χαριεντισμὸς εἶναι ἐλαφρόν τι σκῶμμα· ἡ ἀντίφρασις εἶναι λέξις διὰ τοῦ ἐναντίου ἢ παρακειμένου τὸ ἐναντίον παριστῶσα χωρὶς ὑποκρίσεως. (Τρύφ. σ. 204), ἐπομένως διαφέρει τῆς εἰρωνείας, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ὑποκρίσεως καὶ ἀποτελεῖ ἴδιον τρόπον π. χ. «ἐπεὶ οὐ μιν ἀφανρότατος βάλ' Ἀχαιῶν» Ὅμ. Ἰλ. Ο, 11. «οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς» Α, 330. Εἰς τὴν ἀντίφρασιν ἀνήκει ὁ τε εὐφημισμὸς ἢ γουν ἢ περι-

γραφῆ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ φοβεροῦ, καὶ ἡ λιτότης (*litotes*), δι' ἧς ὀλιγώτερα λέγονται ἢ ἐννοοῦνται. Ὁ Σέρβιος (*Verg. Aen. I, 77*) λέγει «*litotes fit, quotienscunque miuus dicimus, et plus significamus per contrarium intellegentes*» καὶ (*I, 387*) «*litotes, figura per contrarium significans*». Ἡ παροιμία, ἥτις ἐκ τῶν Ἑλλήνων τεχνικῶν ὑπὸ μόνου τοῦ Τρύφωνος μνημονεύεται, εἶναι εἰρωνικῆ χρήσις παροιμίας τινός, ἢ παροιμιώδους τινός φράσεως πρὸς βλ. *Beda σ. 616*.

ΠΕΡΙΦΡΑΣΙΣ,

Ἡ περίφρασις (*circumlocutio, circuitio, circuitus eloquendi*) ἐκφράζει διὰ πολλῶν λέξεων ὅτι δύναται νὰ λεχθῆ δι' ὀλιγωτέρων ἢ διὰ μιᾶς· (*quidquid significari brevius potest et cum ornatu latius ostenditur, περίφρασις est. Quint. VIII, 61*). Ἐπίστε εἶναι ἀναγκαία ὅτε πρόκειται νὰ λεχθῆ τι τὸ ἀπαρέσκον· συνήθως ὁμως χρησιμεύει ὡς κόσμος ἰδίως παρὰ ποιηταῖς π. χ. βίη Ἡρακληΐη, -μένος Ἀτρείδαο, -ῆς Τηλεμάχοιο, -ιερὸν μένος Ἀλκινόοιο, -Πατροκλῆος λάσιον κῆρ. κτλ. πρὸς βλ. *Cornif. 32, 43. Scipionis providentia Karthaginis opes fregit nam hic, nisi ornandi ratio quaedam esset habita, Scipio potuit et Karthago simpliciter appellari. Ἡ περίφρασις περισσολογία ἀποβαίνουσα εἶναι σφάλμα.*

ΥΠΕΡΒΑΤΟΝ.

Τὸ ὑπερβατὸν (*verbi transgressio*) εἶναι ἐλευθερωτέρα θέσις τῶν λέξεων γινομένη πρὸς κόσμον καὶ ῥυθμὸν τοῦ λόγου π. χ. *Cicer. pro Cluent. 1: animadverti iudices omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes ἀντὶ in duas partes divisam esse. Ὑπερβατὸν λέγεται καὶ ἡ διάλυσις τοῦ συνθέτου ὀνόματος εἰς τὰ συνθετικὰ αὐτοῦ μέρη π. χ. Verg. Georg. III, 381: Hyperboreo septem subjecta trioni». Τοῦτο δὲ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ῥήτορα. Μετὰ μείζονος ἐλευθερίας μεταχειρίζονται τὸν τρόπον τοῦτον οἱ ποιηταῖ π. χ. Ὀμ. Ἰλ. Β, 333.*

ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἀμφὶ δὲ νῆες
 σμερδαλέον κονάθησαν αὐσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν
 μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἵπποδάμοιο.

μνείας ἄξιον παράδειγμα εἶναι τὸ ἐξῆς:

tum gratus Iulo
 atque novercali sedes praelata Lavino
 conspicitur sublimis apex. Juven. IIX, 70.

Τὸ ὑπερβατὸν καλεῖται ἀναστροφὴ ἐπὶ δύο λέξεων π. χ. me-
 cum, tecum, secum, quibus de rebus διαφέρει δὲ κατὰ τὸν Τρύ-
 φωνα ὑπερβατὸν τῆς ἀναστροφῆς, ὅτι ἢ μὲν τὰ τελευταῖα τοῖς
 πρώτοις συνάγει, τὸ δὲ τὰ τελευταῖα ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀγάγει π. χ.
 «Οὐνεκα τὸν Χρῦσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα Ἀτρείδης» Ἰλ. Α, 11·
 ὁ αὐτὸς δὲ καταλέγει εἰς τὸ ὑπερβατὸν καὶ τὰς τμήσεις.

Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν τὸ ὑπερβατὸν ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον
 δὲν εἶναι τρόπος ἀλλὰ σχῆμα, διότι σπανίως μεταβάλλεται τι
 ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἔννοιαν. Τρόπος εἶναι ἢ ὑπ' αὐτοῦ παραλει-
 φθεῖσα ὑστερολογία ἢ τὸ προθύστερον (ὑστερονπρότερον Serv. ad
 Verg. Aen. XI, 243), ἐν ᾧ ὅ τι ὀφείλεται φύσει πρότερον νὰ
 λεχθῆ, λέγεται ὑστερον (Γρηγ. Κορ. σ. 225. Χοιροβ. σ. 255)
 π. χ. «ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο» Ὀμ. Ἰλ. Α, 251· «ἀλλ' ἄγε μοι
 τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι καὶ ἄκουσον» Ὀδ. Τ, 535 πρβλ. Ἰλ. Γ,
 318. Ε, 118. Ὀδ. Ε, 264· τὸ κυριώτερον δηλ. κατὰ τὴν ἔννοιαν
 προτάσσεται, τὸ δὲ ἡττονος λόγου ἄξιον, ἂν καὶ προηγῆται κατὰ
 τὸν χρόνον, ἔπεται.

ΥΠΕΡΒΟΛΗ.

Ἡ ὑπερβολὴ (superlatio, decens verisuperjectio) εἶναι κοσμητικὸς
 ὑπερβολικὸς τρόπος μεγαλύνων ἢ σμικρύνων τὰ πράγματα· (Quint.
 VIII, 6, 67. Cornif. IV, 33, 44)· γεννᾶται δὲ ἢ ὑπερβολὴ ἢ ὅταν
 λέγηται πλεόν τοῦ γενομένου π. χ. Cic. Phil. II, 25 «vomens
 frustis esculentis gremium suum et totum tribunal implevit»·
 καὶ Verg. Aen. I, 162· «geminique minantur in coelum scopuli»
 πρβλ. VII, 808 καὶ Ὀμ. Ἰλ. Υ, 226· ἢ ὅταν τὰ πράγματα
 μεγαλύνωνται διὰ τινος μείζονος ἢ ἐλάσσονος ὁμοιότητος π. χ.

Verg. Aen, VIII, 691 «credas innare revulsas Cýclades»· ἢ διὰ τινος παραβολῆς π. χ. Verg. Aen. V, 319 «fulminis ocior alis», καὶ Ὅμ. Ἰλ. A, 249 «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδῆ»· ἢ δι' ἀπλῆς μεταφορᾶς. Πολλάκις ἐπισωρεύεται ὑπερβολὴ ἐπὶ ὑπερβολῆς π. χ. Cic. Phil. II, 27. «quae Charybdis tam vorax? Charybdis dico? quae si fuit, fuit animal unum: Oceanus, medius fidius, vix videtur tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam cito absorbere potuisse. Ἡ ὑπερβολὴ δὲν πρέπει νὰ ἦναι οὐδέποτε ἄνευ μέτρου, διότι εὐκολώτατα περιπίπτει εἰς κακοζηλίαν· τότε δὲ εἶναι κατάλληλος, ὅταν τὸ πρᾶγμα ὑπερβάλλῃ τὸ φυσικὸν μέτρον. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη αἱ ὑπερβολαὶ εἶναι μεираκειώδεις· σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσιν· διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

«οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε·
κούρη δ' οὐ γαμέω Ἀμαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
οὐδ' εἴ χρυσεῖη Ἀφροδίτη κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ' Ἀθηναίη (Ὅμ. Ἰλ. I, 385).

χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες· διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές». Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ, 11.

ΠΕΡΙ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.

Μεγάλην δυσκολίαν ἐν τῇ ῥητορικῇ παρέχει ἡ διδασκαλία περὶ τῶν λεκτικῶν σχημάτων, πρῶτον μὲν διὰ τὸν μέγαν αὐτῶν ἀριθμὸν (ἐπειδὴ τινὲς μὲν ῥήτορες λέγουσιν ὅτι εἶναι ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν, ἄλλοι δὲ ἐλαττοῦσι μὲν ἀλλὰ παραδέχονται μέγαν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν), δεύτερον διότι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διακρίνη τις ἀκριβῶς τὰ σχήματα ἀπὸ τῶν τρόπων, καὶ τρίτον διότι καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς σχήματα διανοίας (figurae sententiarum) καὶ σχήματα λέξεως (figurae verborum) παρέχει πολλὰς δυσκολίας. Τέλος ζητεῖται κατὰ τίνα γνωρίσματα πρέπει νὰ καταταχθῶσι τὰ σχήματα ἰδίᾳ εἰς τὰ δύο κύρια γένη.

Σχῆμα (figura, figurae, formae, lumina, formae et lumina. Cicer.) εἶναι ἐξάλλαξις ἢ ἐκτροπὴ λόγου ἀπὸ τοῦ συνήθους ἐπὶ

τὸ κρεῖττον γινομένη, ἢ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον (Spengel Rhet. Gr. T. III σ. 11) σχῆμά ἐστιν ἐξάλλαξις λόγου ἐπὶ τὸ κρεῖττον κατὰ λέξιν ἢ κατὰ διάνοιαν ἄνευ τρόπου· διαφέρει δὲ τοῦ σολοικισμοῦ ἐπειδὴ οὗτος εἶναι ἐξάλλαξις λόγου ἐπὶ τὸ χεῖρον. Κατὰ δὲ τὸν Τιβέριον (σ. 59) ἐστὶ σχῆμα τὸ μὴ κατὰ φύσιν τὸν νοῦν ἐκφέρειν μηδὲ ἀπ' εὐθείας, ἀλλ' ἐκτρέπειν καὶ ἐξαλάσσειν τὴν διάνοιαν κόσμου τινὸς τῇ πλάσει ἢ χρείας ἕνεκα. Κατὰ δὲ τὸν Κοϊντιλιανὸν (IX, 1, 4. 14) figura sit arte aliqua novata forma dicendi. Καίτοι δὲ τὰ σχήματα ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινὰ μετὰ τῶν τρόπων, διότι εἶναι ἰδιάζουσαι ἐξαλλάξεις καὶ ἐκτροπαὶ τοῦ συνήθους, δι' ὧν ὁ λόγος μεταβαλλόμενος λαμβάνει ἔμφρασιν καὶ χάριν, ὅμως ὑπάρχει μετὰ τῶν ὠρισμένην διαφορά. Ἐν τῷ τρόπῳ, τοῦ ὁποίου τὸν ὀρισμὸν εἶπομεν, τίθενται λέξεις ἀντὶ ἄλλων λέξεων ὡς ἐν τῇ μεταφορᾷ, ἐν τῇ μετωνυμίᾳ, ἐν τῇ ἀντονομασίᾳ, ἐν τῇ μεταλήψει, ἐν τῇ συνεκδοχῇ, ἐν τῇ καταχρήσει, ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ὑπερβολῇ, ἐν τῇ ὀνοματοποιίᾳ καὶ ἐν τῇ περιφράσει. Καὶ τὸ ἐπίθετον μέρος ὃν τῆς ἀντονομασίας εἰκότως καταλέγεται ἐν τοῖς τρόποις· ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ὑπερβατόν, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ λέξις ἢ μέρος αὐτῆς μετατίθεται ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως εἰς ἄλλην. Ἐν τοῖς σχήμασιν δὲν συμβαίνει μετατροπὴ τῶν λέξεων ἀπὸ τῆς κυρίως αὐτῶν σημασίας εἰς ἄλλην, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν ἀποτελεῖ τὴν διαφορὰν μετὰ τῶν τρόπων καὶ σχημάτων, διότι τότε ἡ εἰρωνεία εἶναι ἀμφοτέρω. Ὁ Ἀλέξανδρος λέγει ὅτι ὁ τρόπος ἔχει πρὸς τὰ σχήματα ὡς ὁ βαρβαρισμὸς πρὸς τὸν σολοικισμόν. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ τρόπος ἀναφέρεται εἰς τὰς λέξεις, τιθεμένης δι' αὐτοῦ μιᾶς λέξεως ἀντὶ ἄλλης, τὰ δὲ σχήματα εἰς τὴν μετ' ἀλλήλων ἐσωτερικὴν σύνδεσιν τῶν λέξεων, ἣτις μεταβάλλεται, χωρὶς νὰ μεταβάλληται ἡ ἀρχικὴ σημασία τῶν λέξεων.

Τὰ σχήματα διακροῦνται εἰς δύο κύρια γένη, εἰς σχήματα διανοίας (figurae sententiarum) καὶ εἰς σχήματα λέξεως (figurae verborum). Ἡ διαίρεσις αὕτη ἦν γνωστὴ καὶ τῷ Κικέρωνι καὶ ἀνέρχεται μέχρι τοῦ Ἑρμαγόρου. Ὁ Φορτουνατιανὸς (σ. 126) διακροεῖ τὰ σχήματα εἰς σχήματα λέξεως, λόγου καὶ διανοίας,

καὶ ὀρίζει αὐτὰ οὕτω· «σχήματα λέξεως in singulis verbis fiunt, ut *nuda genu*, quas uno verbo ἐξηλλαγμένως possumus dicere: λόγου vero in elocutionis compositionibus, quae pluribus modis fiunt, ut πολύπτωτον, ἐπαναφορά, ἀντιστροφή, παρονομασία: διανοίας autem in sensibus, ut προθεράπευσις, ἠθοποιία, ἀποστροφή: quibus etiam, sive elocutionem mutaveris, aut verborum ordinem inverteris eadem tamen figurae permaneant, verum utraque λέξεως et λόγου non ita. πρὸς Mar. Victor. σ. 201. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς διαίρεσις εἶναι φαινομένη μόνον, διότι τὰ σχήματα λόγου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθαρῶς γραμματικὰ καὶ ἔμειναν ἀνεξέταστα, κατελέχθησαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν ῥητόρων μετὰ τῶν σχημάτων λέξεως πρὸς Quint. IX, 3. Πλὴν δὲ τούτου γινώσκομεν ἐκ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (IX, 1, 18) ὅτι ὁ Κορνήλιος Κέλσος ἤθελε νὰ καταλέξη εἰς τὰ σχήματα διανοίας καὶ λέξεως καὶ τὰ σχήματα κώλων (figurae colorum). Τὴν διαφορὰν μεταξὺ σχημάτων λέξεως καὶ σχημάτων διανοίας εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις «sententiae figura immutato verborum ordine vel translato manet nihilominus, elocutionis autem si distraxeris vel immutaveris verba vel ordinem eorum non servaveris, manere non poterit» Aquil. Rom. 28· ὁ ὀρισμὸς οὗτος ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου σ. 10, ἐνθα λέγεται· τὸ δὲ τῆς λέξεως σχῆμα τοῦ τῆς διανοίας διαφέρει, ὅτι τὸ μὲν κινήσεως τῆς λέξεως τῆς συσχούσης τὸ σχῆμα ἀπόλλυται—τοῦ δὲ τῆς διανοίας σχήματος, καὶ τὰ ὀνόματα κινῆται, καὶ ἑτέροις ὀνόμασιν ἐξενέγκη, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα μένει, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σύνταξις κινήθῃ ἢ προστεθῇ καὶ ἀφαιρεθῇ τι, λύεται τὸ σχῆμα τῆς λέξεως.

Τὰ διάφορα σχήματα καταλέγονται εἰς τὰ δύο κύρια γένη ὑπὸ τῶν πλείστων ῥητόρων ἐμπειρικῶς. Οὕτω κατὰ τὸν Φορτουνατιανὸν (σ. 127) opera figurarum sunt quinque: ut augeas, ut abicias, ut probus existimeris, ut inparatus, ut ornes elocutionem. Ἀκριβεστέραν διαίρεσιν ποιεῖται ὁ Φοιβάμμων, (Spengel Rhet. Gr. T. III σ. 43) ἀνάγων πάντα τὰ σχήματα εἰς τέσσαρας κατηγορίας, εἰς τὴν ἐνδειαν, εἰς τὸν πλεονασμὸν, εἰς τὴν μετάθεσιν καὶ εἰς τὴν ἐναλλαγὴν καὶ καταλέγων 18 σχήματα διανοίας καὶ 26 σχήματα

λέξεως κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν. Α') Σχήματα διανοίας. 1) ἐνδείας· ἀποσιώπησις, ἐπιτροχασμός. 2) πλεονασμοῦ· προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις, προκατάληψις, παράλειψις (ὑποσιώπησις), διατύπωσις, ἐπιμονή. 3) μεταθέσεως· προσωποποιία, ἠθοποιία, μικτόν, ἐρώτησις, πεῦσις, ἀποποιήσις. 4) ἐναλλαγῆς· εἰρωνεία, διαπόρησις, διασυρμός, ἀποστροφή. Β') Σχήματα λέξεως. 1) ἐνδείας· ἀσύνδετον, ἀπὸ κοινοῦ, ἔλλειψις. 2) πλεονασμοῦ· ταυτολογία (interpretatio), δίπλωσις, ἐπαναφορά, ἐπανάδοσις, ἐπανάληψις, περίφρασις, ἐπίφρασις, παρονομασία, ἐπεξήγησις, ἐπιμονή, ἐπίτασις. 3) μεταθέσεως· ὑπερβατόν, ἀναστροφή, πρόληψις αἰτίας, προεπίξευξις. 4) ἐναλλαγῆς· ἑτερογενές, ἑτεράριθμον, ἑτερόπτωτον, ἑτεροσχημάτιστον, ἑτερόχρονον, ἑτεροπρόσωπον, ἀποστροφή προσώπου, ἀντιστροφή. Καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη ὡς καὶ ἡ κατάταξις τῶν σχημάτων ὑπὸ τὰς εἰρημένας κατηγορίας ἔχουσί τι τὸ πλημμελές· διότι καὶ πολλὰ σχήματα παραλείπονται, καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς ὑπὸ τὰ σχήματα λέξεως ὑπαλλαγῆς παρέχει πολλὰς δυσκολίας καὶ τινὰ σχήματα οὐχὶ ὀρθῶς καταλέγονται ὑπὸ τὰς εἰρημένας κατηγορίας. Ἀκολουθοῦντες καὶ ἐν τῇ περὶ σχημάτων πραγματείᾳ ἡμῶν τὸν Κοϊντιλιανόν, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ σχήματα λέξεως κατὰ χρόνον προηγούνται τῶν σχημάτων διανοίας. Τὰ πρῶτα εἰσήγαγεν εἰς τὴν ῥητορικὴν ὁ Γοργίας, ὅστις ἐποιήσατο καὶ συχνὴν χρῆσιν αὐτῶν. (Cicer. orat. 52, 175. Διοδ. Σικ. 12, 53. Διονυσ. Ἀλικ. περὶ Θουκυδ. 24). ὁ Ἰσοκράτης ὁμοίως ἐμετρίχθη τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Περὶ τῶν σχημάτων διανοίας λέγει ὁ Λογγίνος (ἀπόσπ. 3) ὅτι τροπὴ ἐκ τοῦ παρούργου καὶ ἐξάλλαξις οὐδεμία ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ τοῦ σχήματα οὐδέποτε εἰς τοὺς δικανικοὺς λόγους παρεισήλθεν· ἡ πλείων γὰρ αὐτοῖς σπουδὴ περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν ταύτης κόσμον ἦν καὶ τὴν συνθήκην καὶ τὴν ἁρμονίαν. Ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ἀντιφῶνος δὲν ὑπῆρχον σχήματα διανοίας (Καικίλιος παρὰ Φωτίῳ σ. 485 Spengel. Art. Script. σ. 12). Ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τινὲς ἀπέφευγον τὰ σχήματα, περιπίπτοντες οὕτως εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα ὡς καὶ οἱ ἀσκόπως καὶ ὑπερμέτρως ποιοῦμενοι χρῆσιν αὐτῶν. (Διον. Ἀλικ. Ῥητ. 10, 11). Τέλος σημειωτέον

ὅτι ὁ Λογγῖνος τὰ σχήματα διανοίας προδιόρθωσιν, ἐπιδιόρθωσιν, ἀποσιώπησιν, παράλειψιν, εἰρωνείαν καὶ ἠθοποιίαν δὲν θεωρεῖ σχήματα, ἀλλὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐννοιαὶ καὶ ἐνθυμήματα καὶ λογισμοὶ τοῦ πιθανοῦ χάριν καὶ πλίστων εἶδη.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΔΙΑΝΟΙΑΣ.

Ἐπεὶ δεῖ τὸν νοῦν πάντως τοῦ λόγου προηγεῖσθαι (Τιβέρ. σ. 59), προτάσσομεν τὰ σχήματα διανοίας, ὧν συχνὴν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ ῥήτορες καὶ ἐν οἷς ὁ Δημοσθένης ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος (Cicer. orat. 39, 136 ἐνθα καταλέγονται καὶ τὰ διάφορα ornamenta sententiarum πρὸλ. de orat. III, 53, 202).

ΕΡΩΤΗΜΑ, ΠΥΣΜΑ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ.

Τὸ ἐρώτημα (interrogatum) καὶ τὸ πύσμα (quaesitum, percontatio) διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἐπειδὴ τοῦ μὲν ἢ ἀπόκρισις εἴτε καταφατικὴ εἴτε ἀποφατικὴ εἶναι σύντομος, τοῦ δὲ εἶναι μακροτέρα (Ἀλέξ. σ. 24. Ζων. σ. 163. ἀνώνυμ. σ. 179 πρὸλ. Quint. IX, 2, 6. Ἀποδαίνει τὸ ἐρώτημα σχῆμα, ὅταν δὲν ἐρωτῶμεν, ἵνα λάβωμεν ἀπάντησιν, ἀλλ' ἵνα ἐπιτεθῶμεν καὶ στενοχωρήσωμεν τὸν ἐναντίον π. χ. quid enim tuus ille, Tubero, destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cic. pro Lig. 3, 9· καὶ Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? Cic. Catil. I, 1. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν μόνον πρὸς διέγερσιν μίσους καὶ εὐσπλαγχνίας ἐρωτῶμεν περὶ πραγμάτων ὁμολουγουμένων, εἰς τὰ ὅποια εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκριθῇ τις. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸν Κορνιφίκιον (IV, 15, 22) ἐκείνη ἢ ἐρώτησις εἶναι ῥητορικὴ, quae, cum enumerata sunt ea, quae obsunt causae adversariorum, confirmat ruperiorem orationem. ὑπάρχει δὲ καὶ ἐρώτημα ἢ πρὸς δήλωσιν δυσαρρεσκείας, ἀγανακτήσεως, θαυμασμοῦ, τραχέος παραγγέλματος, ἢ πρὸς αὐτὸν τὸν λαλοῦντα ἀναφερόμενον.

Τὸ ἐρώτημα λέγεται αἰτιολογία (ratiocinatio) ὅταν προθένηται τι πρὸς τὸ γενέσθαι σαφέστερον αὐτὸ τῆν αἰτίαν προσαπο-

διδῶμεν (Ἀλέξ. σ. 17) π. γ. «ἔν τις ἐν ἄθλοις ἀποκτείνῃ τινά, τοῦτον (ὁ νομοθέτης) ὤρισεν οὐκ ἀδικεῖν. Διὰ τί; οὐ τὸ συμβᾶν ἐσκέψατο, ἀλλὰ τὴν τοῦ δεδρακότος διάνοιαν. Ἔστι δὲ αὕτη τίς; ζῶντα νικῆσαι οὐκ ἀποκτεῖναι». Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 54 σ. 637, πρβλ. Jul. Rufin. σ. 40. Κατὰ τὸν Κορνηλίον (IV, 16, 23) καλεῖται *ratiocinatio* (αἰτιολογία), *per quam ipsi a nobis rationem poscimus, qua re quidque dicamus et crebro nosmet a nobis petimus unius cujusque propositionis explanationem*· ἐπιφέρει δὲ «*haec orationis ad sermonem vehementer accomodata est et animum auditoris retinet attentum cum venustate sermonis, tum rationum expectatione*» παραδείγματα ἰδ. Δημοσθ. Φιλίπ. γ', 36. Cic. in Pis. 65. Ἐν γένει δὲ αἰτιολογία εἶναι πᾶσα βεβαίωσις γνώμης τινός (ad propositum subjecta ratio) Quint. IX, 3, 93· ἰδ. Ζων. σ. 162 καὶ ἀνόνημ. σ. 175 μετὰ τοῦ παραδείγματος «τὸν αὐτὸν πνεῦμα καὶ σάρκα, πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σάρκα κατὰ τὴν ἔπαρσιν». Οὕτως ἐρμηνεύει καὶ ὁ Ρουτίλιος Λοῦπος σ. 21 λέγων «hoc schema afficitur ratione brevi et sententiosa, ita ut, quod dubium est visum, ad certam fidem adduci videatur, ἐπιφέρει δὲ καὶ παράδειγμα ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους περὶ εἰρήνης § 10.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ, ΥΠΟΦΟΡΑ, ΑΝΘΥΠΟΦΟΡΑ.

Ἡ ἀπόκρισις κατὰ τοῦτο εἶναι σχῆμα, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ὁ ἐρωτῶν στρέφεται πρὸς ἄλλο σημεῖον, τὸ μὲν ἵνα παραστήσῃ ἀμάρτημά τι μέγα, τὸ δέ, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστατον, ἵνα κολάσῃ αὐτό. Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ καὶ αὐτὸς ἀποκρίνεται π. γ. Cic. pro Lig. c. 3: *apud quem igitur hoc dico? nempe apud eum, qui, cum hoc sciret, tamen me antequam vidit, rei publicae reddidit*· ἢ ἐρωτᾷ ἄλλον καὶ μὴ περιμένων τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποκρίνεται π. γ. Cic. orat. 67, 223 «*Domus tibi deerat? at habebas? pecunia superabat? at egebas*. Τινὲς ὠνόμασαν τὸ σχῆμα τοῦτο *schema per suggestionem* Quint. § 15. Ἀμφότερα δὲ τὰ εἶδη ταῦτα τῆς ἐρωτήσεως ὁ Κορνηλίος (IV, 23, 33) ὀνομάζει *subjectio* λέγων *eum interrogamus adversarios aut quaerimus ipsi a nobis, quid*

ab illis, aut quid contra nos dici possit, deinde subicimus id, quod oportet dici, quod aut nobis adiumento futurum sit, aut illis obfuturum e contrario». Οἱ Ἕλληνες τὰ σχήματα ταῦτα ὀνομάζουσιν ἐποφορὰ καὶ ἀνθυποφορὰ Τιβέρ. σ. 77. Ἀνθυποφορὰν (oppositio, objectio) δέ τινες καλοῦσιν καὶ ὅταν δὲν προτάσσηται ῥητῶς ἐρώτημά τι (Ps. Rufin. σ. 60 καὶ τὰ παραδείγματα Verg. Aen. IV, 603, IX, 140).

ΠΡΟΛΗΨΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΑΥΤΗΣ ΕΙΔΗ.

Ἡ πρόληψις (προκατάληψις παρ' Ἀναξίμ. 41, 22, λατ. praesumptio) συνηθεστάτη οὔσα ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς προοιμίοις, προκαταλαμβάνει τὴν ἐναντιολογίαν τοῦ ἐναντίου. Quint. § 16 πρβλ. IV, 1, 49. Διακρίνονται δὲ κατώτερα εἶδη αὐτῆς ἢ προὑπεργασία (praemunitio), ἢ προδιόρθωσις καὶ ἢ προθεραπεία ('Αλέξ. σ. 14. Τιβέρ. σ. 62· ἐναντία δὲ τῆς προδιορθώσεως εἶναι ἢ ἐπιδιόρθωσις)· οὕτω π. χ. ὁ Κικέρων ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ κατὰ Καικιλίου λόγου λέγει ὅτι παρουσιάζεται ὡς κατήγορος, ἐνῶ πάντοτε συνείθιζε νὰ ᾔηται συνήγορος πρβλ. Jul. Rufin. σ. 46 : Cicero pro Milone ante praemunit, licere hominem occidere, et tum subicit occisum P. Clodium jure, et sine invidia, cum ita dicit : negant intueri lucem esse fas ei, qui a se esse hominem occisum fateatur. In qua tandem civitatate hoc homines stultissimi disputant ? ἢ παρομολογία (confessio), ὡς ὅταν ὁ Κικέρων (pro Rabirio) ὁμολογῇ ὅτι ὀφείλει νὰ μεμφθῇ τὸν Ῥαβίριον ὅτι ἐδάνεισε χρήματα πρὸς τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον τὸν Αὐλητὴν. Τέλος ἢ ἐπιδιόρθωσις, (emendatio, superioris rei correctio) Ἀνών. σ. 72· π. χ. Cic. pro Lig. 3. 8· «atque haec propterea de me dixi, ut mihi Tubero, cum de se eadem diceret, ignosceret»· (ἴδε κατωτέρω σ. 219) συνηθεστάτη δὲ καὶ ἢ προκατασκευὴ ἢ προπαρασκευὴ (praeparatio, praestructio), «cum pluribus verbis, vel quare facturi quid simus vel quare fecerimus, dici solet» Quint. § 17, πρβλ. Ἀνών. σ. 60· «cum rei, de qua acturi sumus, colorem praeparamus atque praetendimus, ut in illo : Anna soror, quae me suspensam insomnia

terrent! usque: quae bella exhausta canebat (Verg. Aen. IV, 9,— 14). Nam primo de insomniis quæta est, dein admirari se virtutem hospitis dixit et veram fidem esse, a diis illum genus ducere: misereri etiam casus et errores, ut verecundius postea de amore fateretur, quasi in affectum hospitis vel insomniis, vel admiratione virtutis, vel miseratione calamitatis inducta sit.

**ΔΙΑΠΟΡΗΣΙΣ ἢ ΑΠΟΡΙΑ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ἢ ΚΟΙΝΩΝΙΑ,
ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἢ ΥΠΟΜΟΝΗ, ΕΠΙΤΡΟΠΗ.**

Τὸ σχῆμα διαπόρησις ἢ ἀπορία (dubitatio) χρησιμεύει πρὸς αὐξήσασθαι τῆς ἀξιοπιστίας, ὅταν ὁ ῥήτωρ προσποιῆται ὅτι ἀγνοεῖ πόθεν νὰ ἀρχίσῃ, ποῦ νὰ καταλήξῃ, τί κυρίως νὰ εἴπῃ, καὶ ἂν ἐν γένει ὀφείλῃ νὰ εἴπῃ Quint. IX, 2, 19. 3, 88. Cornif. IV, 29, 40· παραδείγματα Cic. pro Cluentio ἐν ἀρχῇ, in Verr. IV, 35· pro domo § 22.

Συγγενὴς τῇ διαπορήσει εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις ἢ κοινωρία (communicatio) Quint. § 20. Jul. Rufin. σ. 41, ἣν μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες, ὅταν συμβουλεύονται μετὰ τῶν ἐναντίων ἢ μετὰ τῶν δικαστῶν, ὅπερ εἶναι τὸ συνηθέστατον (παραδείγματα Cic. in Caecil. § 37, pro Quint. § 53). Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ἀκολουθεῖ τὸ παράδοξον ἢ ἡ ὑπομονή, (sustentatio) (Jul. Rufin. σ. 46) ὅταν ὁ ῥήτωρ ἐπιφέρῃ τι ἀπροσδόκητον εἴτε μέγα εἴτε μικρόν. Ἐνίοτε καὶ ὅταν δὲν προηγῆται ἡ ἀνακοίνωσις, μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες τὸ παράδοξον π. χ. Cic. pro Lig. 9, 27· «hinc prohibitus non ad Caesarem, ne iratus, non domum, ne iners, non aliquam in regionem, ne condemnare causam illam, quam secutus erat, videretur: in Macedoniam ad. Cn. Pompei castra venit, in eam ipsam causam, a qua erat rejectus iniuria.

Ἐνταῦθα ἀνήκει τέλος καὶ ἡ ἐπιτροπή (permissio), ὅταν ὁ ῥήτωρ ἀφίνη πρᾶγμα τι εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν· εἶναι δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο κατάλληλον πρὸς διέγερσιν οἴκτου. Quint. § 25. Cornif. IV, 29, 39.

ΥΠΟΚΡΙΣΙΣ, ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ, ΠΑΡΡΗΣΙΑ.

Τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι κατάλληλα νὰ διεγείρωσι πάθος, πρέπει νὰ συνοδεύωνται μετὰ ὑποκρίσεως· λέγεται δὲ ὑπόκρισις (simulatio), ὅταν ὁ ῥήτωρ προσποιῆται ὅτι ὀργίζεται, χαίρει, φοβεῖται, θαυμάζει, λυπεῖται, δυσανασχετεῖ, εὐχεται κτλ. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ ἐκφώνησις (exclamatio) Quint. § 97. Ὁ Κικέρων (de orat. III, 54, 207) θεωρεῖ αὐτὴν σχῆμα διανοίας, ὁ δὲ Κορνηφίκιος (IV, 15, 22) συνταυτίζει αὐτὴν μετὰ τῆς ἀποστροφῆς, ἥτις ἀκριβῶς ἐξεταζομένη εἶναι ἄλλο τι· ἔχει δὲ significationem doloris aut indignationis alicujus per hominis aut urbis aut loci aut rei cujuspiam compellationem· π. χ. o tempora! o mores! senatus haec intelligit, consul videt. Cic. Cat. I, 1· καὶ o excubias tuas, Cn. Planci, miseras, o flebiles vigilias! pro Planc. 42. πρέπει δὲ σπανίως νὰ γίνηται χρῆσις αὐτῆς καὶ μόνον ἔνθα ἡ σπουδαιότης τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ αὐτὴν, ὅτε ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ παρρησία (licentia) Quint. § 27. Cornif. VI, 36, 48. Jul. Rufin. σ. 46. Ὅταν ὁ Κικέρων pro Lig. 3, 7 λέγῃ «suscepto bello, Caesar, gesto jam etiam ex parte magna, nulla vi coactus consilio ac voluntate mea ad ea arma profectus sum, quae erant sumpta contra te», δὲν φροντίζει μόνον περὶ τοῦ ὠφελίμου τῷ Λιγαρίῳ, ἀλλ' ἐπαινεῖ καὶ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πραότητα τοῦ νικητοῦ. Τινὲς παρρησίαν ἐννοοῦσι τὸ ἀντίθετον τῆς ἐπιτροπῆς, ἡγουν τὴν πρὸς τοὺς δικαστὰς ἐλευθέρως ἀπευθυνομένην μομφήν (Rut. Lup. σ. 20). π. χ. ἀλλ' οὐ τίθεται ταῦτα παρ' ὑμῖν εἰς ἀκριβῆ μνήμην, οὐδ' ἦν προσῆκεν ὀργήν. Δημ. περὶ στεφ. σ. 292. πρὸς Cic. pro Lig. 3· «vide, quam non reformidem».

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΑ, ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ, ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΣ.

Μεῖζονα σημασίαν καὶ δύναμιν ἔχει ἡ προσωποποιία (fictio personarum, personificatio), ἥτις παρέχει εἰς τὸν λόγον μεῖζονα ἔντασιν καὶ ποικιλίαν. Δι' αὐτῆς δηλοῦμεν τὰς ἐννοίας τῶν

έναντίων έν διαλόγω, μεταχειριζόμενοι και τὰς ἀρμοττούσας πρὸς ταύτας λέξεις, ἢ παρεμβάλλομεν πειστικῶ τῷ τρόπῳ διαλόγους μεταξὺ ἄλλων και ἡμῶν ἢ ἄλλων πρὸς ἀλλήλους. Προσωποποιία λέγεται και ὅταν παρουσιάζωνται έν τῇ σκηνῇ θεός τις ἢ ὁ ἄδης ἢ ὅταν πόλεις και λαὸς λαλῶσιν ὡς πρόσωπα, Quint. § 29. Rut. Lup. σ. 15. Aq. Rom. σ. 23. π. χ. «καίτοι σωφρονούσι γε και μετρίως ἐναργῆ παραδείγματ' ἐστίν ιδεῖν, ἃ και πρὸς Μεσσηνίους και πρὸς Ἀργεῖους ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη· βέλτιον δ' ἴσως και πρὸς ὑμᾶς ἐστίν εἰρησθαι Δημ. Φιλιπ. 2, σ. 76—77. πρὸς Cic. pro Mil. 34. valeant, valeant, inquit, cives mei, valeant; pro Coel. 14. Mulier, quid tibi cum Coelio? Cat. I, 7. Nullum aliquot jam annis facinus exstitit (Patria) pro Plane. 5. Venio num ad ipsius populi partes (Populus).

Και ἡ ἀποστροφὴ (aversus a iudice sermo) ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τοῦ ἐναντίου π. χ. quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat? ἢ νὰ προσφωνήσωμέν τινα Quint. § 38. Aq. Rom. σ. 25 «acutissimum exemplum in Philippis Demosthenis (2, 19), ubi quibus verbis populum Atheniensium monitum vult, ea se dicit apud Argivos et Arcadas et Messenios contionatum. Invidiose et M. Tullius cum saepe alias, tum pro Roscio convertit orationem ad Chrysgonum». Ἀποστροφὴν (aversio, conversio Ps. Rufin. σ. 54) ὠνόμαζον έν γένει πᾶν τὸ δι' οὗ ὁ ἀκροατῆς ἀποτρέπεται ἀπὸ τοῦ προκειμένου, ὅπερ κατὰ διαφόρους τρόπους δύναται νὰ συμβῆ «cum aut aliud expectasse nos aut majus aliquid timuisse simulamus aut plus videri posse ignorantibus, quale est prooemium pro Caelio» π. χ. «εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἐρώτησον αὐτούς· μᾶλλον δ' ἐγὼ τοῦθ' ὑπὲρ σοῦ ποιήσω· πότερον ὑμῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μισθωτὸς Αἰσχίνης ἢ ξένος εἶναι Ἀλεξάνδρου δοκεῖ; ἀκούεις ἃ λέγουσι; Δημοσθ. περὶ στεφαν. σ. 259. πρὸς 317.

Ἡ ἀποστροφὴ εἶναι διάφορος τῆς μεταστάσεως «quod metastasis personarum multiplicata variatio est et ab alia ad aliam, deinde rursus ad aliam et deinceps gradatione transitur: at in apostrophe commutatio est personae fere unius. Ὁ Ἀλέ-

λέξανδρος (σ. 26) μετάστασιν ὀνομάζει τὸ σχῆμα, ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ τὴν εὐθύνην πράγματός τινος ἐξ ἑαυτοῦ μεταφέρει εἰς ἄλλον τινά, π. χ. Δημ. περὶ τῆς παραπρ. σ. 230, 232· πρβλ. Ζων. σ. 164. ἀνών. σ. 180.

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ, ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ, ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ.

Ἡ ὑποτύπωσις (sub oculos subjectio ἢ καὶ demonstratio Cornif. IV, 55, 68) ἀπεικονίζει τοσοῦτον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς τὰ πράγματα, οὐχὶ μόνον ἂν ἦναι παρελθόντα καὶ παρόντα ἀλλὰ καὶ μέλλοντα, ὥστε νομίζει τις ὅτι μᾶλλον βλέπει ἢ ἀκούει αὐτά· μετὰ μεγάλης τέχνης πραγματεύεται ὁ Κικέρων ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ pro Milone ὁποῖος ἤθελεν ἀποβῆ ὁ Κλαύδιος ἂν ἐλάμβανε τὴν στρατηγίαν (praetura). Εἰς τὴν ὑποτύπωσιν ἀνάγεται καὶ ἡ περιγραφὴ τόπων· διὸ τινὲς καὶ τοπογραφίαν ἢ τοποθεσίαν αὐτὴν ἐκάλεσαν Cic. ad Att. I, 13. 16.

ΕΙΡΩΝΕΙΑ, ΑΝΤΙΦΡΑΣΙΣ, ΑΠΟΣΙΩΠΗΣΙΣ.

Τὸ σχῆμα εἰρωνεία διαφέρει τῆς εἰρωνείας ὡς τρόπου θεωρουμένης, τὸ μὲν διὰ τὸ μῆκος, ἐπειδὴ εἶναι συνεχῆς σειρά εἰρωνικῶν τρόπων, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς κυρίας ἐννοίας καὶ τέλος διότι ὑπάρχει καὶ ἄνευ τρόπων π. χ. ὡς ἀντίφρασις (omissio), cum quaedam negamus nos dicere, et tamen dicimus Ps. Rufin. σ. 62, π. χ. Verg. Georg. II, 161: quid memorem portus Lucrinoque addita claustra καὶ Cic. Verr. V, 2· non agam summo jure tecum: non dicam id, quod debeam forsitan obtinere πρβλ. pro Cluent. c. 66.—ἢ ὅταν δεικνύωμεν ὅτι διατάσσομεν ἢ ἐπιτρέπομέν τι Verg. Aen. IV, 381. I, sequere Italiam ventis ἢ καὶ ὅταν ἐπαινῶμεν Quint. § 44—53.

Ἡ ἀποσιώπησις (reticentia, obticentia, interruptio, praecisio) εἶναι αἰφνιδία διακοπὴ τοῦ λόγου, γινομένη πρὸς δῆλωσιν πᾶθους ἢ ὀργῆς π. χ. Verg. Aen. I, 135 «quos ego—sed motos praestat componere fluctus» ἢ πρὸς ἐκφρασιν φροντίδος

καὶ φόβου ὡς ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ μνημονευομένῳ χωρίῳ τοῦ Κικέρωνος an hujus ille legis, quam Clodius a se inventam gloriatur, mentionem facere ausus esset vivo Milone, non dicam consule? de nostrum enim omnium—non audeo totum dicere» ὁμοιον παράδειγμα καὶ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ περὶ Στεφάνου λόγου τοῦ Δημοσθένους· «ἀλλ' ἐμοὶ μὲν—οὐ βούλομαι δὲ δυσχερὲς εἶπεῖν οὐδέν». Ἐνίοτε οἱ ῥήτορες μεταχειρίζονται τὴν ἀποσιώπησιν ἵνα μεταβῶσιν εἰς ἄλλο θέμα π. χ. ἐν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Κικέρωνος Cominius autem—tametsi ignoscite mihi, judices Quint. § 54—57. Aq. Rom. σ. 24. Ἀλέξ. σ. 22.

ἩΘΟΠΟΙΑ ἢ ΜΙΜΗΣΙΣ, ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΙΣ, ΕΜΦΑΣΙΣ.

Ἡθοποιία ἢ μίμησις (imitatio morum alienorum, figuratio, expressio) λέγεται ὅταν καταλλήλως ἀποδίδωμεν εἰς τινὰ πρόσωπα λέξεις ἵνα δείξωμεν τὴν φαυλότητα ἢ τὴν ἀξίαν αὐτῶν (certis quibusdam personis verba accommodata ad fingimus, vel ad improbitatem earum demonstrandam vel ad dignitatem Aq. Rom. σ. 24, πρὸς Cic. pro Quint. § 55). π. χ. «σὺ δ' ὁ σεμνὸς ἀνὴρ καὶ διαπτύων τοὺς ἄλλους σκόπει πρὸς ταύτην, ὅποιον κέχρησαι τύχη» Δημοσθ. περὶ στεφ. σ. 334. πρὸς Cic. pro Coel. 15. Sin autem urbanus me agere mavis, sic agam taum. Λίαν ἀρεστὰ εἶναι τὰ σχήματα ὅταν καθιστῶσι τὸν λόγον ἀπλοῦν καὶ ἀνεπιτήδευτον ὡς π. χ. ὅταν δεικνύῃ τις ὅτι μετανοεῖ διὰ τινὰ φράσιν ἢ ὅταν ἐρωτᾷ ἂν παρελείφθη τι.

Ἡ ἐπιδιόρθωσις (correctio), ἥτις καὶ ἐπανόρθωσις, ἐπιτίμησις, ἐπαλλαγὴ καὶ μετάνοια ἔτι καλεῖται, χρησιμεύει πρὸς ἐπανόρθωσιν φράσεως ἢ λέξεως τινὸς δι' ἄλλης ἐπομένης π. χ. «ταύτης τοίνυν τῆς οὕτω αἰσχροῦ καὶ περιβοήτου συστάσεως καὶ κακίας, μᾶλλον δὲ προδοσίας Δημ. σ. 324 καὶ περὶ στεφάν. σ. 519 «ὄψ' ἄρ ποτε· ὄψ' ἄρ λέγω; χθὲς οὖν καὶ πρόην ἅμα Ἀθηναῖος καὶ ῥήτωρ γέγονε» πρὸς quod si iste suos hospites rogasset, immo adnuisset modo, facile hoc perfici posset» καὶ—o virtutis comes invidia, quae bonos sequeris plerumque atque adeo insectaris

Cornif. IV, 26, 36· πρβλ. Cic. pro Cael. 69. Phil. III, 3. Ἡ ἐπιδιόρθωσις μετριάζει καὶ προηγουμένην ὑπερβολικὴν φράσιν π.χ. Cic. pro Cael. 32: nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere, semper hic erro.

Τέλος εἰς τὰ σχήματα διανοίας κατατάσσεται καὶ ἡ ἔμφασις, ('significatio) καθ' ἣν ἐκ τινος φράσεως ἐξάγεται κεκρυμμένον τι, ὡς π. χ. ἐκ τῶν λόγων τῆς Διδούς Verg. Aen. IV, 550· «non licuit thalami expertem sine crimine vitam»

degere more ferae?

Ἐνταῦθα καίτοι παραπονεῖται ἡ Διδὼ περὶ τοῦ γάμου, δηλοῦ ὅμως τὸ πάθος αὐτῆς λέγουσα ὅτι ἄνευ θαλάμου τὸν βίον νομίζει οὐχὶ βίον ἀνθρώπου ἀλλὰ ζώου· ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἡ Σμύρνη (Ovid. Met. X, 422) ὁμολογῇ εἰς τὴν τροφὸν αὐτῆς τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἀγάπην διὰ τῶν ἐξῆς.—o dixit, felicem conjugem matrem. Quint. § 64 πρβλ. VIII, 2, 11. Cornif. IV, 53, 67.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΕΞΕΩΣ ἢ ΛΟΓΟΥ.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς διακρίνει γραμματικὰ καὶ ῥητορικὰ σχήματα λέξεως ἢ λόγου (IX, 3). Τὰ πρῶτα εἶναι γραμματικὰ καὶ φρασεολογικὰ ἰδιώματα καὶ καινοτομίαι τῶν συγγραφέων, αἵτινες, ἂν μὴ ἦσαν ἀρχαῖαι καὶ συνήθειαι καὶ ἂν μὴ εἶχον λόγον τινὰ ἢ ἂν μὴ ἀπέβλεπον πρὸς τινὰ σκοπὸν, ἤθελον εἶναι σφάλματα ἢ σολοικισμοί· ὡς δὲ ἀνωτέρω εἶπομεν Γρηγόριος ὁ Κορίνθιος (σ. 226) σχῆμα ἐννοεῖ συγχωρητὸν σολοικισμόν. Τοιαῦτα σχήματα εἶναι τὸ καθ' ὅλον καὶ μέρος, τὸ ἐτυμολογικόν, τὸ Ἀλκμανικόν, ἡ ἐναλλαγὴ πτώσεων, προσώπων, ἀριθμοῦ, ἐγκλίσεων καὶ ἡ κατὰ σύνεσιν σύνταξις. Τὰ γραμματικὰ ταῦτα σχήματα κατὰ τοσοῦτον μόνον πραγματεύεται ἡ ῥητορικὴ, καθ' ὅσον ἡ χρῆσις αὐτῶν γενόμενη μετρίως καὶ ἐν καταλλήλῳ τόπῳ καθίστησι τὸν λόγον οἶονεὶ δηκτικόν καὶ παρέχει εὐχάριστον μεταβολὴν καὶ ποικιλίαν εἰς τὴν συνήθη μονοτονίαν τῆς φράσεως. Ὁ Κοϊντιλιανὸς μεταξύ ἄλλων μνημονεύει καὶ τῶν ἐξῆς σχημάτων: gladio pugnacissima gens Romani. Cui non risere parentes, nec deus hunc mensa,

dea nec dignata cubili est. Magnum dat ferre talentum. Virtus est vitium fugere. Neque ea res falsum me habuit. Saucius pectus. Tyrrhenum navigat aequor. Plus satis ἀντι plus quam satis κτλ. Haec schemata, λέγει, aut his similia, quae erunt per mutationem, adjectionem, detractionem, ordinem, et convertunt in se auditorem, nec languere patiuntur subinde aliqua notabili figura excitatum, et habent quandam ex illa vitii similitudine gratiam, ut in cibis interim acor ipse jucundus est. Quod continget, si neque supra modum multae fuerint nec ejusdem generis aut junctae aut frequentes, quia satieta-tem ut varietas earum, ita raritas effugit.

Σπουδαιότερα εἶναι τὰ ῥητορικὰ σχήματα λέξεως ἢ σχήματα λόγου, ὅπως ὠνόμασαν αὐτὰ ὁ Ἑρμογένης καὶ ὁ Φορτουνάτιανός. Ταῦτα δὲ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸν τρόπον τοῦ λέγειν (ratio loquendi), ἀλλὰ εἰς τὸν ἔνεκα τῆς ἐννοίας σκοπιμὸν σχηματισμὸν τῆς φράσεως. Illud est acrius genus, λέγει ὁ Κοϊντιλιανός § 28, quod non tantum in ratione positum est loquendi, sed ipsis sensibus cum gratiam tum etiam vires accomodat.

ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΙΣ, ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ, ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ, ΣΥΜΠΛΟΚΗ, ΕΠΑΝΟΔΟΣ, ΠΟΛΥΠΤΩΤΟΝ, ΚΥΚΛΟΣ.

Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ῥητορικῶν τούτων σχημάτων ἀναφέρεται εἰς τὸν διπλασιασμὸν ἢ τὴν ἐπανάληψιν λέξεων γινομένην πρὸς αὔξησιν τοῦ πάθους π. χ. occidi, occidi Sp. Maelium, Cic. pro Mil. 27· ἢ πρὸς δῆλωσιν οἴκτου Ah Corydon, Corydon Verg. Ecl. 2, 69· ἢ καὶ εἰρωνείας· καλεῖται δὲ παλιλλογία, ἀναδί-πλωσις, ἐπανάληψις (cunduplicatio), ὅταν ἐπαναλαμβάνονται πλείονες λέξεις. Περὶ τοῦ σχήματος τούτου λέγει ὁ Κορνιφίσιος (IV, 28, 34) vehementer auditorem commovet ejusdem redia-TEGRATIO verbi et volnus majus efficit in contrario causae, quasi aliquod telum saepius perveniat in eandem partem corporis. Ἐντο-νώτερος ἀποδίδει ὁ διπλασιασμὸς τῆς αὐτῆς λέξεως μετὰ τινὰ πικρύνθεσιν π.χ. bona, miserum me, consumptis enim lacrimis tamen

infixus animo haeret dolor, bona, inquam, Cn. Pompeji acerbissimae voci subjecta praeconis. Cic. Phil. II, 26, 64. Τὸ πάθος καὶ ἡ ἔμφοσις ἀποδύνουσι μείζονα ὅταν πολλὰ μέλη κατὰ σειράν ἀρχωνται ἀπὸ τῶν αὐτῶν λέξεων π. γ. nihilne te nocturnum praesidium palatii, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil consensus honorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque moverunt? Cic. Cat. I. 1. πρὸς Δημ. περὶ στεφ. σ. 268 «τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; τί λόγους πλάττεις; τί στυγρὸν οὐκ ἐλλεβορίζεις ἐπὶ τούτοις; Καλεῖται δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο ἐπιαναφορὰ ἢ ἀναφορὰ (repetitio), οὕτω περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Κορνικίου (IV, 13, 19)· cum continenter ab uno eodemque verbo in rebus similibus et diversis principia sumuntur. Ἡ ἐπαναφορὰ προστίθεται εἰς τὸν λόγον οὐ μόνον χάριν, ἀλλὰ καὶ τεμνότητα καὶ δεινότητα, καὶ χρησιμεύει πρὸς κόσμον καὶ ἐπικύξιν αὐτοῦ (ad ornandam et ad augendam orationem).

Ἀντίθετον τῆς ἐπαναφορᾶς σχῆμα εἶναι ἡ ἀντιστροφὴ (convorsio), ἣν οὕτω περιγράφει ὁ Κορνικίος (αὐτόθι)· convorsio est, per quam non primum repetimus verbum, sed ad postremum continenter revertimur hoc modo: Poenos populus Romanus justitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit· πρὸς Cic. de or. III, 53, 205· de exilio reducti a mortuo, civitas data a mortuo, sublata vectigalia a mortuo. Cic. Phil. I, 24· πρὸς Δημ. 1, 11, 2, 29. 3, 19. 8, 66. 18, 199· τὸ αὐτὸ σχῆμα καλεῖται καὶ ἐπιφορὰ (Rut. Lup. σ. 6), ἀναφορὰ (Δημ. περὶ ἐργ. § 268) καὶ ἐπαναστροφή. Ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἀρχικῶν καὶ τελικῶν λέξεων ἦτοι ἐκ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐπαναφορᾶς καὶ ἀντιστροφῆς γεννᾶται ἡ συμπλοκὴ (complexio)· Ἀλέξ. σ. 30. Ἰων. σ. 166· ἀνώγου. σ. 183. Cornif. IV, 14, 20. π. γ. «ἐπὶ στυγρὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς». (Αἰσχίν.) quis eos postulavit? Appius. quis produxit? Appius. τὸ αὐτὸ σχῆμα καλεῖται καὶ κοινότης (Rut. Lup.).

Ἡ ἐπίανθοδος (regressio) εἶναι εἶδος ἐπαναλήψεως, καθ' ἃ τὸ

ἄπαξ λεγθὲν ἐπαναλαμβάνεται καὶ διακεῖται π. χ. Verg. Aen. II, 435 :

Iphitus et Pelias mecum, quorum Iphitus aeno,
jam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulixi.

Ἡ ἐπαναλήψις τῆς αὐτῆς λέξεως κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς πτώσεις λέγεται *πολυπύκνωτον σχῆμα* Cornif. IV, 22, 30. Rut. Lup. σ. 7. Ag. Rom. σ. 33 Ἀλέξ, σ. 34. παραδείγματα Δημοσθ. 18, 298. Cic. pro Quint. 94. Ἐάν ἡ πρώτη λέξις ἐπαναλαμβάνηται τελευταία, ἀρχὴ δὲ καὶ τέλος ἔχουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὸ κέντρον, γεννᾶται τὸ σχῆμα *πλοκή*. Ὁ Κοϊντιλιανὸς ἀναφέρει παράδειγμα ἐκ τοῦ Κικέρωνος *vestrum jam hic factum deprehenditur, patres conscripti, non meum: ac pulcherrimum quidem factum: verum, ut dixi, non meum, sed vestrum* τὴν σημασίαν ταύτην τῆς πλοκῆς γινώσκει μόνον ὁ Κοϊντιλιανός.

Ἡ ἐπαναλήψις τῆς πρώτης λέξεως προτάσεώς τινος ἢ περιόδου ἐν τῷ τέλει ἀνευ μεταβολῆς πτώσεως καὶ ἀριθμοῦ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑρμογένους (σ. 252) *κύκλος* πρὸλ. Εὐστ. Ὀμ. Ἰλ. Κ. σ. 818. ἢ καὶ ὅταν ἡ ἐν τέλει τῆς προτάσεως λέξις ἐπαναλαμβάνηται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπομένης προτάσεως π. χ. Verg. Ecl. 10, 72 :

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,

Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.

Cic. Cat. I, 1 : «hic tamen vivit? vivit? immo vero etiam in senatum venit? καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὴν παλιλλογίαν (regressio) Ps. Rufin. σ. 50.

ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΜΟΣ, ΑΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΔΙΑΛΥΣΙΣ, ΠΟΛΥΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΚΑΙΜΑΞ.

Εἰς τὰ σχήματα τῆς ἐπαναλήψεως ἀνήκουσι καὶ τὰ σχήματα ἐκείνα, ἐν οἷς ἐπισωρεύονται λέξεις συνώνυμοι π. χ. Cic. Cat. II, 1 «abiit, excessit, evasit, erupit? τινὲς ὀνομάζουσι τὸ σχῆμα τοῦτο *πλεονασμόν*, εἶναι δὲ μᾶλλον τὸ σχῆμα *συναθροισμὸς* ἢ ἐξερ-
γασία (congeries) ἢ *αὔξησις* (incrementum). Ἐνίοτε δὲ ἐπισω-
ρεύονται διάφορα εἴτε κατὰ τὸ σχῆμα *ἀσύρθετον* (dissolutum)

Cornif. IV, 30, 41· ἢ κατὰ τὴν διάλυσιν (dissolutio) Τιβέρ. σ. 77, Ἀλέξ. σ. 32, Ἡρωδ. σ. 99· ἢ κατὰ τὸ πολυσύνδετον π. χ. tectumque, laremque, armaque, Amyclaeumque canem, Cressamque pharetram Verg. Georg. III, 344.

Τεχνικώτερον καὶ σπανιώτερον σχῆμα εἶναι ἡ κλιμαξ (gradatio, gratatus, ascensus), καθ' ἣν, πρὶν προβῆ ὁ λόγος, ἐπαναλαμβάνεται τὸ εἰρημένον καὶ μάλιστα οὕτως, ὥστε ἡ τελικὴ λέξις κόμματος τινος ἢ κώλου ἀποτελεῖ τὴν πρώτην λέξιν τοῦ ἐπομένου ὡς ἐν τῷ γνωστοτάτῳ χωρίῳ τοῦ Δημοσθένους (περὶ στεφ. σ. 288) «οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δὲ, οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δὲ, οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον. πρβλ. Cic. pro Mil. 23, 61: neque vero se populo solum, sed etiam senatui commisit, neque senatui modo, sed etiam publicis praesidiis et armis, neque his tantum, verum etiam ejus potestati, cui senatus totam rem publicam, omnem Italiae pubem, cuncta populi Romani arma commiserat. καὶ pro Rosc. Am. 27, 75: in urbe luxuries creatur; ex luxuria existat avaritia necesse est; ex avaritia erumpat audacia; inde omnia scelera ac maleficia gignuntur. Οἱ Ἕλληνες τεχνικοὶ ἀναφέρουσιν ἐκ τοῦ Ὀμήρου (Ἰλ. B, 101) ὡς παράδειγμα καὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ σκῆπτρου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἂν καὶ ἐν αὐτῇ ὑπέρχωσι τὰ συνώνυμα Κρονίων καὶ Ζεὺς, Ἀργειφόντης καὶ Ἑρμῆς· τὸ χωρίον ἔχει οὕτως:

ἀνὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
 ἔστη, σκῆπτρον ἔχων· τὸ μὲν Ἥφαιστος κάμε τεύχων·
 Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
 αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ Ἀργειφόντη·
 Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ·
 αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ, ποιμένι λαῶν·
 Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστη·
 αὐτὰρ ὁ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λείπε φορῆναι,
 πολλῆσι νήσοισι καὶ Ἀργεῖ παντὶ ἀνάσσειν.

Ὁ Ἑρμογένης (π. ἰδ. σ. 286) τὸ σχῆμα τοῦτο καλεῖ κλιμακωτὸν πρβλ. Cornif. IV, 25, 34 Ἀλέξ. σ. 31 Τιβέρ. σ. 72. Ἡρωδιαν. σ. 99. Aq. Rom. σ. 34. Ἐπιπλοκὴν ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Ρουτίλιος

Λοῦπος (σ. 8.), ἐπιφέρων καὶ δύο ἄξια λόγου παραδείγματα ἐκ τοῦ Λυσίου καὶ Λυκούργου. Κατὰ δὲ τὸν Τιβέριον κακῶς τινες συντρυτίζουσι τὴν κλίμακα μετὰ τῆς ἀναδιπλώσεως.

ΑΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΣΥΝΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ, ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ.

Τρίτον εἶδος σχημάτων, ἀναγόμενον εἰς τὰ γραμματικὰ ἢ εἰς τὴν συνεκδοχὴν προέρχεται χάριν βραχυλογίας διὰ τῆς ἐν τῷ λόγῳ παραλείψεώς τινων, ἅπερ πρέπει ν'ἀναπληρωθῶσιν. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ ἀσύνδετον σχῆμα (solutum, dissolutum, dissolutio), ὅπερ γεννᾶται διὰ τῆς παραλείψεως τῶν συνδέσμων τῶν μεταξὺ τῶν προτάσεων ἢ καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν. π. χ. *veni, vidi, vici* Sueton. Iul. Caes. 37· τὸ συνεζευγμένον ὅπερ εἶναι συγγενές πρὸς τοῦτο περιγράφεται ὡς ἔπεται *figura, in qua unum ad verbum plures sententiae referuntur, quarum unaquaeque desideraret illud, si sola poneretur. id accidit aut praeposito verbo, ad quod reliqua respiciant: «vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia» Cic. pro Cluent. 15)*; aut *illato*, quo plura cluduntur: «*neque enim is es, Catilina, ut te aut pudor unquam a turpitudine aut metus a periculo, aut ratio a furore revocaverit*» (Cic. Cat. I, 22) medium quoque potest esse, quod et prioribus et sequentibus sufficiat. jungit autem et diversos sexus, ut cum *marem feminamque filios* dicimus, et singularia pluralibus miscet. sed haec adeo sunt vulgaria, ut sibi artem figurarum asserere non possint Quint. IX, 3, 62· τὸ συνεζευγμένον οἱ γραμματικοὶ καλοῦσι ζεῦγμα καὶ ὁ ἀνώνυμ. (σ. 437) ἐπεζευγμένον.

Ὁ Κορνηφίκιος (IV, 27 38) *adjunctio ὀνομάζει τὸ σχῆμα, καθ' ὃ ἐν ῥήματι ἀνήκον εἰς πολλὰ προτάσσεται ἢ ἐπιτάσσεται· καλεῖ δὲ conjunctio, ἂν κῆται ἐν τῷ μέσῳ π. χ. formae dignitas aut morbo deflorescit aut vetustate (καὶ οὐχὶ deflorescit formae dignitas κλ. ἢ formae dignitas . . . deflorescit).*

Τὸ ἀντίθετον τοῦ συνεζευγμένου εἶναι τὸ διεζευγμένον (*disjunctio*), cum eorum, de quibus dicimus, aut utrumque, aut unum

quodque certo concluditur verbo, sic: populus Romanus Numantiam delevit, Karthaginem sustulit, Corinthum disiecit, Fregellas evertit. nihil Numantinis vires corporis auxiliatae sunt, nihil Karthaginensibus scientia rei militaris adjumento fuit, nihil Corinthiis erudita calliditas praesidii tulit, nihil Fregellanis morum et sermonis societas opitulata est». πρὸς Ἀρ. Rom. σ. 36. καὶ Cic. in Pis. 96 «Achaia exhausta, Thessalia vexata». Συνεξευγμένον καλεῖται καὶ ὅταν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἐξαρτῶνται διάφοροι συντακτικοὶ προσδιορισμοὶ π. χ. Verg. Aen. III, 234 :

sociis tunc, arma capessant,
edico, et dira bellum cum gente gerendum.

ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ, ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΙΣ, ΠΑΡΙΣΟΝ, ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΟΝ, ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΝ, ΙΣΟΚΩΛΟΝ.

Τέταρτον εἶδος σχημάτων εἶναι ἡ παρονομασία (annominatio καὶ τὰ κατώτερα αὐτῆς εἶδη (Quint. IX, 2, 66 Cornif. IV, 21, 29. Ἀλέξ. σ. 36. Τιβέρ. σ. 71. ὁ Ἀριστοτέλης ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸς Ῥητορ. III, 6.). Καλεῖται δὲ παρονομασία ἡ χρῆσις τῶν ὁμοίως ἡχουσῶν λέξεων ἐπὶ διαφόρου σημασίας π. χ. Germanis vivere est bibere natione magis quam ratione barbarus. Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως κατὰ διάφορον σημασίαν (ejusdem verbi contraria significatio) ὑπὸ μὲν τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καλεῖται ἀντανάκλασις, ὑπὸ ἄλλων δὲ ἀντιμετάθεσις, σύγκρισις, πλοκή, (Ἀλέξ. σ. 37), διαφορὰ (Rut. Lup.), ἀντίστασις (Ps. Rufin.). Κατὰ τὸν Κορνηφίχιον (IV, 14, 20) εἶναι εἶδος τῆς transductio, δι' ἧς ἐννοεῖ τὴν σκόπῳ ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς λέξεως π. χ. «πολὺ ἂν τις ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θάλασσης παρελάμβανον» Ἰσοκ. 8, 101. πρὸς Δημοσθ. 9, 17, 18. 18, 289 καὶ Ἑρμαγ. π. ἰδ. 326. Cic. Verr. II, 3, 105. 2, 155. pro Mur. 8. Phil. III, 27. V, 20. καὶ Suet. Neron. 39.

Quis negat Aeneae magna de stripe Neronem?

Sustulit hic matrem sustulit ille patrem.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς θεωρεῖ τὸ σχῆμα τοῦτο οὐχὶ ὀρθὸν λογοπαίγνιον, ἀν μάλιστα παραμελεῖται ἐν αὐτῷ ἡ προσωδία, ἐπιφέρων τὰ ἐξῆς παραδείγματα *amari jucundum est, si curatur, ne quid insit amari, καὶ avium dulcedo ad avium ducit*. Κομψότερα ἀποβαίνουνσι τὰ σχήματα διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν προθέσεων ἐν τοῖς συνθέτοις π. γ. *non emissus ex urbe, sed immissus in urbem esse videatur* ἢ διὰ τῆς μετὰ τὸ ἀπλοῦν ἀκολουθίας τοῦ συνθέτου. Ἐὰ δὲ ταῦτα εἶδη τῆς παρονομασίας μετεχειρίσθησαν ὁ Σενέκας καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ δεύτερος δὲ μάλιστα ὑπερμέτρως.

Ἐνταῦθα ἀνήκονσι τὸ πάρισον, τὸ ὁμοιοτέλειον, τὸ ὁμοιόπτωτον καὶ τὸ ἰσοκῶλον. Τὸ τελευταῖον (*compar Cornif. IV, 20 27*) εἶναι περίοδος, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐν συνόλῳ συνίστανται ἐξ ἴσων συλλαβῶν π. γ. *classem speciosissimam instruxit, exercitum pulcherrimum et fortissimum elegit. Rut. Lup. σ. 19. Aq. Rom. σ. 30* πρὸβλ. ἰδίως Ἴσοκρ. 21. Οἱ ῥήτορες οἱ ἀπαιτοῦντες ἴσας συλλαβὰς ἐν τοῖς ἀνταποκρινομένοις μέλεσι τοῦ ἰσοκώλου (Δημ. περὶ ἐρυ. ζ. 26) διακρίνουσιν ὡς ἴδιον σχῆμα τὸ πάρισον (*prope aequatum*), ἐν ᾧ ἐν τῶν μελῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ τελευταῖον, ὑπερβάλλει τὰ ἄλλα μᾶλλον ἢ ἥττον κατὰ τὸ μήκος. *Aq. Rom. σ. 30. καὶ Ἀναξίμ. 27, σ. 213* ἐνθα περὶ τῆς παρισώσεως λέγει: «παρίσωσις δὲ ἐστὶ μὲν, ὅταν δύο ἴσα λέγηται κῶλα· εἴη δ' ἂν ἴσα καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγοις μεγάλοις, καὶ ἴσα τὸ μέγεθος ἴσοις τὸν ἀριθμὸν». κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (ῥητ. 3, 9) παρίσωσις λέγεται ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα, παρομοίωσις δ' ἐὰν ὁμοια τὰ ἔσχατα ἔχη ἐκάτερον τὸ κῶλον. πρὸβλ. Δημ. περὶ ἐρυ. 25. παραδείγματα τῆς παρισώσεως ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἰδ. Διον. Ἀλικ. τ. 6, σ. 191, 192. παράδειγμα τοῦ παρίσου δι' οὗ ἐμφαίνεται σπικνία εὐρυθμία *Cic. pro Mil 4. 20: est enim, iudices, haec non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti sed imbuti sumus* πρὸβλ. *Orat. 49, 165.*

Ὅμοιόπτωτον (*similiter cadens Cornif. IV, 20, 28*) εἶναι ἡ ἐπιπλάκησις τῆς αὐτῆς πτώσεως ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ ἢ εἰς τὸ τέλος

τῶν κώλων, ὅτε ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὁμοιοτέλευτον (*similiter desinens*), ἐν ᾧ τίθενται ἐν τῷ τέλει τῶν κώλων ὅμοιοι τύποι λέξεων. Αἰ. Rom. σ. 30 πρὸς Ἄλέξ. σ. 36 καὶ Τιβέρ. σ. 74, ὅστις ἐν τῷ παραδείγματι ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους (Ἐλ. 17) «καὶ τοῦ μὲν ἐπιπονὸν καὶ ἐπικίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε, τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν» ἐξαίρει ἰδίως τὰ ῥήματα ἐποίησε καὶ κατέστησε, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὸν αὐτὸν τόνον καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν. Ἀμφότερα τὰ σχήματα ταῦτα ὁ μὲν Τιβέριος ὑπάγει ὑπὸ τὴν παρίσωσιν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (ῥητ. 3, 9) ὑπὸ τὴν παρομοίωσιν. Ὁ Κορνηφίκιος τὸ πολύπτωτον καταλέγει εἰς τὴν παρονομασίαν, ἐπιφέρων περὶ τῆς χρήσεως πάντων τούτων τῶν σχημάτων τὰ ἐξῆς (22, 23): *perraro sumenda sunt, eum in veritate dicimus, propterea quod non haec videntur reperiri posse sine elaboratione et sumptione operae; ejusmodi autem studia ad delectationem quam ad veritatem videntur accommodatiora; qua re fides et gravitas et severitas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collocatis et non modo tollitur auctoritas dicendi, sed offenditur quoque in ejusmodi oratione, propterea quod est in his lepos et festivitas, non dignitas neque pulchritudo, qua re quae sunt ampla et pulchra, diu placere possunt; quae lepida et concinna, cito satietate afficiunt aurium sensum fastidiosissimum. quomodo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari, item, si raro interseremus has exornationes et in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem.* Καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς παιδικὰ καὶ θεατρικὰ σχήματα ὀνομάζει τὰ ἀντίθετα, τὰ παρόμοια καὶ τὰς παρισώσεις, τὰ ὁποῖα ὑπερμέτρως μετεχειρίσθησαν ὁ Πῶλος, ὁ Λικύμνιος, ὁ Γοργίας καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἐλέγχει δὲ καὶ τὸν Θουκυδίδην, ὅστις ἀκατάλληλως πρὸς τὸ ὕφος αὐτοῦ ποιεῖται χρήσιν τῶν σχημάτων τούτων. (Γ. 6, σ. 59, 94). Καὶ ὁ Δημήτριος (περὶ ἑρμ. § 27) ἀποδοκιμάζει τὸ ὁμοιοτέλευτον ὡς ἐναντίον τῆς δεινότητος, καὶ νομίζει αὐτὸ ἀκατάλληλον πρὸς τὸ ἦθος καὶ πάθος· εὐπρεπὲς ὁμοιοτέλευτον ἀναφέρει (§ 29) ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ἐξῆς «ἐγὼ ἐκ μὲν Ἀθηνῶν εἰς Στάχειρα

ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν». Συνηθέστατον εἶναι τὸ ὁμοιοτέλευτον παρά ποιηταῖς.

ΑΝΤΙΘΕΤΟΝ, ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΟΛΗ, ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ.

Τέλος σχηματίζονται σχήματα καὶ ἐξ ἀντιθέσεων. Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν εἶδη ἀντιθέτου (contentio, contrapositum) εἶναι πολλὰ, nam et singula singulis opponuntur et bina binis et sententiae sententiis (IX, 3, 81 πρὸς βλ. Ἀναξίμ. 26 σ. 212. Cornif. IV, 45 58). κατ'ἄλληλον παράδειγμα ἀναφέρει ὁ Κορνιφίκιος τὸ ἐξ ἧς: in otio tumultuaris, in tumultu es otiosus; in re frigidissima cales, in ferventissima friges; tacitorum opus est, clamas, cum tibi loqui convenit, obmutescis; ades, abesse vis, abes, reverti cupis, in pace bellum quaeritas, in bello pacem desideras; in contione de virtute loqueris, in proelio prae ignavia tubae sonitum perferre non potes. πρὸς βλ. «τοῖς μὲν γὰρ ὅτε φόβος ἢ τε ἀδικία ἰκανὴ ἦν παῦσαι τὸ δεδιὸς τῆς προμηθείας, τοῖς δὲ ὅτε κίνδυνος ἢ τε αἰσχύνη ἀρκουῖσα ἦν σωφρονίσει τὸ θυμούμενον τῆς γνώμης». Ἀντιφ. Τετρ. Γ, γ, 3· καὶ Cic. orat. 50, 167. Verr. IV, 52, 115: conferte hanc pacem cum illo bello, hujus praetoris adventum cum illius imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas, ab hoc, qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas» πρὸς βλ. καὶ Cluent. 15, 4, 5. Ἀντιμεταβολὴ καλεῖται τὸ σχῆμα, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀναστροφῆς τῆς ἐννοίας π. γ. non ut edam vivo, sed ut vivam edo Cornif IV, 28, 39 καὶ ut et sine invidia culpa plectatur, et sine culpa invidia ponatur. Cic. pro Cluent. 2.

Ἐκ τῶν λοιπῶν σχηματῶν ἀξία μνήμης εἶναι ἡ παράλειψις (occultatio). Καλεῖται δὲ οὕτω τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, καθ' ὃ δεικνύοντες ὅτι σιωπῶμέν τι, οὐχὶ ἤπτον λέγομεν αὐτὸ. Τιθέρ. σ. 60. Αἰ. Rom. σ. 24. τὸ αὐτὸ σχῆμα ὀνομάζεται ὑπό τινων καὶ παρασιώπησις ἢ ὑποσιώπησις, (Rut. Lup.) καὶ θεωρεῖται ἴδιον εἶδος εἰ-

ρωνείας Ἀναξίμ. 47, 3. Ὁ Κορνιφίκιος περὶ τοῦ σχήματος τούτου λέγει τὰ ἑξῆς: haec utilis est exornatio, si aut ad rem non petrinet planius ostendere, quod occulte admonuisse prodest, aut si longum est, aut ignobile, aut planum non potest fieri, aut facile potest reprehendi, ut utilius sit occulte fecisse suspicionem, quam ejusmodi intendisse orationem, quae redarguatur.

Ἐνταῦθα καταλεκτέον καὶ τὸ ὁξύμωρον σχῆμα, τὸ ὁποῖον γεννᾷται ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο ἀντιθέτων ἐννοιῶν. π. χ. ψυχρὰ φλόξ (τῶν πολυτίμων λίθων).—γάμοι ἄγαμοι.—Ἐρμολογίας ἐν πικρῇ μὲν γέρον, ἐν δὲ γέρουσι. παῖς.—concordia discors.—summum ius summa injuria.—magnas inter opes inops.—cum tacent, clamant. Σχῆμα ἐν διαὶ δυοῖν καλεῖται ἢ παράστασις μιᾶς ἐννοίας διὰ δύο λέξεων π. χ. χρυσὸν καὶ ἐσθῆτα ἀντὶ χρυσῆν ἐσθῆτα.—mores et disciplina ἀντὶ morum disciplina.—patera libamus et auro ἀντὶ patera aurea.

Πρὸς κατάληψιν τῶν κυριωτέρων σχημάτων ὁ Τσούμπτιος πραγματεύεται τὸ θέμα litteris delector, ὅπερ κατὰ τὰ διάφορα σχήματα διαφόρως μετασχηματίζεται. π. χ.

Geminatio. Litterae, litterae, inquam, solae me delectant.

Repetitio. Litterae me puerum aluerunt, litterae me juvenem ab infamia libidinum servarunt, litterae virum in rep. administranda adiuverunt, litterae senectutis imbecillitatem consolabuntur.

Conversio. Litterae honestissima voluptate oblectant, rerum novarum inventione oblectant, immortalitatis spe certissima oblectant.

Complexio. Qui litteris delectatur, qui vero inveniando delectatur, qui doctrina propaganda delectatur, eum vos malum esse civem putatis?

Traductio. Quid vis? Tunc litteris delectaris, qui litterarum fundamenta odisti?

Polysyndeton. Litterae et erudiunt et ornant et oblectant et consolantur.

Paronomasia. Qui possim ego litteris carere, sine quibus vitam ipsam agerem invitus?

Ὅμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον. Num putas fieri posse, ut, qui litterarum studiis teneatur, libidinum vinculis obstringatur?

Ἀντιθετον. Qui litteris delectari te dicis, voluptatibus implicari te pateris?

Ἀντιμεταβολή. Non quia delector, studeo litteris: sed quia studeo, delector.

Gradatio. Studia mihi litterarum doctrinam, doctrina gloriam, gloria invidiam et obtrectationem comparavit.

Αποσιοπesis. Quid? Tu audes hoc mihi objicere, qui nihil unquam in vita expetierim nisi virtutem et doctrinam: tu quid expetieris—sed taceo, ne convicium tibi fecisse videar.

Ἀσύνδετον. Quid dicam de utilitate litterarum? Erudiunt, ornant, oblectant, consolantur.

Correctio. Litterae me delectant: quid dico delectant? Immo consolantur et unicum mihi perfugium praebent inter has vitae laboriosae molestias.

Dubitatio. Litterae me sive erudiunt, sive oblectant, sive consolantur: nam quid potissimum dicam nescio.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

καθηγητῆς ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ.

Συμπλήρωμα.

σελ. 51, σ. 5. Παρὰ Γαληνῶ Τόμ. ΙΒ', σελ. 457 εἶνε κακῶς γεγραμμένον Ἀλεξανδρῶτικὰ ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρῶτικα.

σελ. 130, σ. 18. Παρὰ Γαληνῶ Τόμ. ΙΙΙ', α', σελ. 677 κεῖται βεβλαιοσσωμένον καὶ βεβλαιοσσωμένα. Ἐκβλητέον τὸ ἕτερον Σ.

σελ. 130, σ. 20. Καὶ ὁ Ὀριγένης εἶπεν ἐμβεβλημένα Τόμ. Α', σελ. 158 Βερολ.

σελ. 129 καὶ 131. Τοῦ τ' τοῦ βεβλασθηκέναι, βεβλαφέναι καὶ γεγλῶφθαι παρέχει καὶ ὁ Γαληνὸς παραδείγματα, οἷον Τόμ. Γ',